Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., četrtek, 12. decembra (Dec. 12), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 291

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ZDAJ JE ČAS ZA ORGANIZIRANJE DELAVCEV

Glasilo krojačev sugestira ustanovitev delavskega generalnega štaba za organiziranje delavcev

New York. — Po mnenju glasila Amalgamated Clothing Workers unije "Advance" je sedaj najboljši čas za organiziranje delavcev. V izdaji od zadnjega tedna komentira o gibanju velebiznisa, ki sedaj dela podlago za vrhovni ekonomski svet v svrho, da prevzame vodstvo ameriškega industrijskega aparata.

To gibanje velebiznisa, ki streme za večjo koordinacijo (boljšo kreditev med industrijami), je po mnenju urednika na mestu, ker zmanjšanje kaosa v našem gospodarskem življenju ne more roditi zleh posledic za deželo. Prizadevanje Hooverjeve administracije, da organizira "najboljše možgane", ki prevzamejo vrhovno vodstvo ameriške ekonomske strukture, bi moralo dobiti enak odmev tudi v delavskem gibanju.

Radi te izredne situacije je sedaj najboljši čas za sestavo vrhovnega delavskega sveta, ki bi bil protiutež Hooverjevemu gibanju, in za veliko masno gibanje, ki bi vodilo do splošne organizacije delavstva. Čas ni bil nikdar bolj ugoden za ustvarjenje močnega delavskega gibanja kot je sedaj, pravi urednik glasila, ker prilika dramatizirana potrebo organizacije bi pri ljudstvu danes dobila izredno velik odziv.

V slučaju, da bi se kapitalisti postavili po robu temu gibanju, kar bi se nedvomno zgodilo, bi Hooverjevemu gibanju za stabiliziranje "prosperitete", ki je nemogoča, dokler ogromna večina delavstva prejema nizke plače, lahko rekli, da je navaden bluf. Sedaj je čas kot ni bil še nikdar, da bi ljudstvu predočili probleme organizacije kot del prizadevanja za stabiliziranje biznisa, obvarovanja dežele pred brezposelnostjo in za odpravo industrijske depresije.

"Ako se izkaže, da so obljube magnatov prazne z ozirom na veliki gradbeni program, za katerega pravijo, da bodo potrošili deset milijard dolarjev, in v slučaju, da bi sledila večja brezposelnost, tedaj bi dosegla večji zamev pri delavstvu pa agitacija za ustanovitev brezposelnostne podpore, za starostno zavarovalnino in drugo socialno zakonodajo. Splošno organiziranje delavstva v unije in v politično stranko je v ozračju, vendar "ni slišati o nikakšni akciji", zaključuje glasilo Amalgamated.

Usmrtil se je, ko je pognal prijatelje v propast

Chicago.—Dr. Arthur Tanner, 39-letni dentist in bivši zobozdravniški profesor na univerzi Northwestern, je 10. t. m. izvršil samomor s plinom. Polom na borzi mu je uničil premoženje, a ne samo njemu. Dokler je naraščala vrednost delnic, je pregovoril svoje pomočnike, da so znosili vse svoje prihranke na borzo, ko je pa prišel krah, so ostali brez centa. To ga je tako potrlo, da si je vzel življenje.

Zastrupljene delavke šle za pogrebom tovarišice

Ena je omedlela, ko so štiri ženske, ki čakajo smrti, šle za pogrebom prve žrtve radijskega zastrupljenja

Orange, N. J. — Stiri umirajoče ženske so 10. decembra stale ob odprtem grobu, v katerega so položili truplo Quinte MacDonaldove, prvo od petorice zastrupljenih delavk, ki so še med vojno postale žrtev radija pri sfikanju žepnih ur v delavnici United States Radio korporacije. Bil je mučen prizor na pokopališču, ko so štiri bolne sirote, ki vsak čas pričakujejo smrti, spremile svojo sestro v trpljenju k zadnjemu počitku. Ena teh, miss Katherine Schaub iz Newarka, je omedlela in morali so jo hitro odpeljati proč. Druga, Albina Larice iz Oranga, je boleče šepala; radij ji žre levo nogo, ki je že štiri palce krajša kot desna. Tretja, Edna Husaman iz Hillside, N. J., ima tudi razjedeno nogo. Četrta, miss Grace Freyer iz Oranga, je grdo nakažena na obrazu: radij ji je razjedel malone vso spodnjo čeljust.

Nesrečne delavke, ki so se med delom nalezle radija, proti kateremu ni pomoči, so prejele od družbe vsaka po $10,000 odškodnine v gotovini in družba jim poleg tega plačuje po $600 letno, dokler so žive.

V Chicagu se pripravlja delavska kampanja

Socialistična stranka bo skušala reformirati Chicago

Chicago. — Novi tajnik lokalne socialistične stranke Frank Manning bo s pomočjo glavnega strankinega urada skušal očistiti Chicago, ki je zelo potrebno velike metle. Svoj urad je nastopil s pričetkom tega meseca in ima že v načrtu križarsko vojno proti starima strankama, ki sta izmed vseh lokalnih političnih skupin v Ameriki nebeško čisti

V to svrho bo stranka skušala zgraditi močan aparat. Prva stvar bo kampanja za pridobivanje novih članov. Ustanovila bo Municipal Research biroj, ki bo skrbel za municijo. V ta namen misli pridobiti tudi unije, katerih je v Chicagu veliko in vseh vrst, namreč poštenih in nepoštenih. Cikaški socialisti priredijo Manningu pozdravni banket prihodnjo nedeljo zvečer. Vršil se bo v Gwirtzovi restavraciji, 3145 W. Roosevelt Rd., ob 6:30 zvečer. Manning je obenem prevzel tudi tajništvo Socialistične mladinske lige. Pred prihodom je bil aktiven v Clevelandu kot organizator.

Indijci pričakujejo pomoči

Washington. — Ameriški trgovski atašej poroča iz Indije, da se Indijci nadejajo, da bo rezultat Whiteleyjeve delavske komisije, ki so jo angleški laboritje poslali v svrho preiskave delavskih razmer, prinesel izboljšanje položaja za indijsko delavstvo. Iz drugih virov tudi poročajo o raznih stavkah, katere vodijo komunistični agitatorji.

GLAVNI POŠTAR ZAHTEVA DOLG DELOVNIK

Podeželni pismonoše delajo premalo ur; zahteva izenačenje delovnega časa

Washington. — (F. P.) — Glavni poštar Walter F. Brown je mnenja, da mora vlada podaljšati delovni čas 44,000 podeželnim pismonošam. V svojem letnem poročilu urgira kongres, da to tudi stori. On sugestira, da kongres da glavnemu poštarju moč, da uvede podaljšanje delovnika na osem ur v vseh slučajih, kjer pismonoše delajo manj kot toliko.

Situacija podeželnih pismonoš je približno sledeča: Ko je vlada razdelila poštne distrikte po deželi, ni bilo še takrat dobrih cest in tudi ne avtomobilov. Pismonoše so rabili konja in koleselj. V zadnjih eltih izboljšujejo ceste jako rapidno tudi po deželi, kar je pripomoglo, da je bil poštni voz zamenjan z avtom, ki ga je nasledil,

Rezultat tega je znižanje delovnika od dveh do pet ur na dan, ker je avto hitrejši od konja. Opremo si mora nabaviti vsak pismonoša kot del službene zahteve. Od vlade prejema nekaj doklade za "vzdržavanje konja" — danes za gasolin. Kljub temu pa pomeni, da mora vsak pismonoša od časa do časa investirati nekaj stotakov za novo "liziko".

Glavni poštar je prišel na idejo, da je ta sistem potrebno reorganizirati v toliko, da bo delal vsak pismonoša osem ur. Ker pa zakon daje vsem "civil service" uslužbencem starostne pravice in glavni poštar radi tega ne more odsloviti stalno nastavljenih pismonoš, sugestira, da prizadeti pismonoše opravljajo še druga dela v poštnih uradih. V mislih ima tudi reorganizacijo sistema po načrtu, ki predvideva, da department preneha nastavljati nove pismonoše, dokler smrt ne pobere toliko stalnih uslužbencev, da njihove teritorije porazdele med ostale pismonoše, ki bi imeli dalja "pota".

Kaj napravi kongres, je uganka. Prvič so pismonoše dobro organizirani in so najboljši politični organizatorji med farmarji, kadar gre za lastne interese, kljub temu, da jim zakon prepoveduje javno agitirati v političnih kampanjah. Kongresnikom je to dejstvo tudi znano. Drugo vprašanje je tudi, kako rešiti ta problem, ki je v resnici zamotan, da bi bil volk sit in koza cela. Ali naj vlada nabavi avte vsem pismonošam? — kar bi ne bilo več kot pravično v slučaju, da jih prisili delati osem ur. Ako to stori, jo bo najbrž več stalo kot sedaj. Nikdo pa ne more pričakovati, da bi pismonoše ne bili upravičeni do posebnih ugodnosti radi izrednih transportacijskih stroškov, vsaj toliko časa ne, dokler prejemajo od $1500 (začetna plača) do $1800 na leto.

Ali se vrnejo armade v oklepih?

London, 11. dec. — V angleški armadi eksperimentirajo z oklepom nove vrste, ki je narejen iz neke tajne tvarine, katero ne prodre krogla iz puške niti iz strojnice. Ako se poskušnja posreči, bodo menda bodoče vojake oblekli v take oklepe, ki odbijajo krogle. Vsa stvar je zavita v veliko tajnost.

"Radikalna" pravna fakulteta

Chicago. — Vodstvo univerze Northwestern naznanja, da je določilo šest in pol milijona dolarjev za novo pravno fakulteto z novimi učnimi metodami. Dr. Walter Dill Scot, predsednik univerze, pravi, da odvetniki, ki izidejo iz nove šole, ne bodo več odvetniki v starem smislu, temveč "socialni znanstveniki."

Prihod vojaštva draži Illinoiske rudarje

Večje število odložilo orodje, ker ne maraje delati pod vojaškim varstvom; par levičarskih voditeljev aretiranih

Springfield, Ill. — Prihod vojaštva v južni del Illinoisa je pripomogel, da je v torek prenehalo z delom večje število rudarjev v okrožju Tailorvilla. Prvi dan stavke je bil suspendiran obrat le v enem premogovniku; ker pa sta bili na poziršče poslani dve kompaniji vojakov, kar rudarji smatrajo za navadne provokacije, so se temu koraku uprli rudarji v štirih nadaljnih rovih.

Harry Roberts, tajnik lokalne unije Peabody rova št. 8, je rekel, da se vrne na delo večina rudarjev kakor hitro bo odpoklicano vojaštvo. Sentiment rudarjev je, da je proti unijskim principom, da bi delali pod vojaško stražo. V Tailorvillu je bil aretiran T. Hindmarsh, voditelj levičarjev in v Springfieldu sta bila aretirana Roy Jones in Clarence Babb, ko sta vodila demonstracijo kakih sto oseb, med katerimi je bilo polovico žensk.

Predsednik distriktne organizacije Fishwick omalovažuje stavko, ki po njegovem mnenju pomeni le "a lot of noise". Pravi, da so komunisti nagnali v tailorvillsko okrožje vse svoje rezerve z namenom, da kriče kar največ morejo. V treh ali štirih dneh se bo razburjenje poleglo, pravi on, in incident bo odšel v pozabljenost.

Boonville, Ind. — Poveljnik narodne garde L. A. Harriman je zagrozil, da bo poslal vojaštvo v okraj Warwick, ako pride do nadaljnih neredov med rudarji. V to svrho so pripravljene tri vojaške enote. (Očividno je do stavke ali nekaj podobnega prišlo tudi v Indiani, ki je poleg Illinoisa edina država, kjer je organiziranih večje število rudarjev.)

Kitajski kotel

Vstaši napadajo Kanton; Kašek še vedno vzdržuje na krmilu

Kanton, 11. dec. — Vstaške čete, ki jih vodi general Čang-Fak-kvei, so včeraj okupirale Sunkaj, 19 milj od Kantona. 10,000 vojakov vladne armade je prestopilo k vstašem. V Kantonu je velika konfuzija in na tisoče civilistov beži v angleško kolonijo Hongkong.

Šangaj, 11. dec. — Kaiševova centralna vlada v Nankingu je še vedno na konju in ne kaže nobene panike. Danes poročajo iz Nankinga, da se prodiranje rebelev v centralnih provincah ustavlja. Rebelni generali so se sprli med seboj.

"Ball-and-Chain" demonstracije stavkarjev

Paterson, N. J. — Paterson že dolgo ni videl tako slikovite demonstracije kot zadnji teden. Priredili so jo stavkarji Paterson Mutual Hosiery kompanije in z njo zbudili iz zaspanosti večino prebivalstva. Organizirali so namreč pohod, katerega je vodilo šest stavkarjev, ki so bili opravljeni v jetniške obleke. Na nogah so imeli pritrjene verige in na verigah pa težke kepe železa, kar je nudilo še posebno pestro sliko. Pohod se je vršil po vsem mestu in je bil za dnevno časopisje največja — "mastna" — novica.

Državni uradnik obsojen v zapor

Chicago. W. H. H. Miller, bivši vodja državnega departmenta registracije in prosvete, je bil te dni spoznan krivim pred sodiščem, da je prodajal sleparskim zdravnikom in dentistom licence ali uradna dovoljenja, da lahko nemoteno molzejo ljudi. Obsojen je bil na sedem mesecev zapora in v plačilo $2000.

Čitajte povest iz vojne "OGE" od Leonharda Franka. Biser vojne literature.

MINNESOTSKI FARMER-LABORITI NA RAZPOTJU

V Minnesoti se je pojavilo gibanje za reformiranje stranke; poštenost in zmožnost ni dovolj za 'tretjo' stranko; izvoljeni funkcionarji razočarali graditelje

St. Paul, Minn. — "Minnesotska Farmer-Labor party se bliža najbolj kritični dobi v svoji karijeri; dorastla je že dovolj in mora pokazati svojo barvo in determinacijo. Ako je za fuundamentalne spremembe, bo napredovala in uspela; ako predstavlja le opozicionalno gibanje brez konstruktivnih namenov in zahtev, tedaj bo in mora poginiti."

Te besede je prinesel "Minnesota Union Advocate", ki ga urejuje William Mahoney, vodilni laborit v državi. V levem krilu Farmer-Labor stranke se je pričela širiti zahteva, da stranka postane nekaj več kot opozicionalno gibanje proti republikancem in demokratom; zahtevajo, da se stranka izreče za fundamentalne izspremembe obstoječega gospodarskega reda in da izdela v tem smislu primeren program.

"Tisti, ki so položili temelj farmarsko-delavskemu gibanju v Minnesoti", nadaljuje vodilni glasnik, "so imeli definitivne ideje in so aktivni v gibanju ves čas njegovega desetletnega obstoja. Storili so to iz razloga, ker so upali, da bo organizacija izdelala program, ki bi vodil v novo politično regrupacijo.... Prišel je čas, da to tudi stori.

"Nikake potrebe ni za novo stranko, ki bi slonela edino na zahtevi za večjo "poštenost" in "eficiency" in ki bi bila obenem pripravljena postati peto kolo sedanjega sistema; te zahteve si lahko osvoje tudi stari stranki ravno v toliki meri kot novo gibanje. Oprijeti se principov, ki so protivni sistemu monopolističnega grabeštva in ki pokazujejo pot za ukinjenje istega, je veliko večja potreba.

"Minnesotska Farmer-Labor party se je rodila v kritični dobi in se radi naglega razvoja ni imela prilike asimilirati novim zahtevam in razviti primeren program. Ta nagel razvoj je pritegnil k sebi tudi razne elemente, ki so se pridružili gibanju največ radi osebnih koristi.... Rezultat tega je, da mnogi čutijo, da ni nobene večje razlike med Farmer-Labor party na eni strani in republikansko in demokratsko na drugi; vpraševati so pričeli, kakšna je razlika med Farmer-Labor zastopniki in zastopniki starih strank!

Zadnji stavek je sumiranje situacije farmer-laboritskega gibanja v Minnesoti, ki je odgovorna za kritično razpoloženje Mahoneyjeve skupine, ki zahteva reorganizacijo stranke na podlagi principov. Članek nadalje omenja, da ima Farmer-Labor party bridke izkušnje s svojimi zastopniki v legislaturi in v mestnih zbornicah, kjer nastopajo ne kot organizirana opozicija s programom za večje spremembe, marveč le kot "pošteni" in "efficient" fukcionarji ali pa igrajo roko v roki s politikarji starih strank.

Farmer-Labor party ima na primer v legislaturi večje število zastopnikov. Večina teh je pozabila, da reprezentira novo gibanje farmarjev in delavcev; na privilegirane razrede gledajo skozi enaka očala kot gledajo republikanci in demokratje. V Duluthu imajo farmer-laboritje večino v mestnem odboru — tri od petih koncilmenov. Lokalna stranka jih je izvolila na programu definitivnih zahtev. Ko so prišli na krmilo, so na strankine zahteve enostavno pozabili in postali so "neodvisneži".

Levičarji pravijo, da je teh tendenc v stranki že več kot dovolj in se morajo definitivno izločiti iz nje. Zahtevajo, da zastopniki stranke nastopajo v vladi disciplinarno, za kar pa je potreben program kot kažipot in obenem bi definiral stališče gibanja nanašajoč se na važna vprašanja. S to novo zahtevo upajo dati stranki novega življenja in ognja ter narediti iz nje pravo opozicionalno stranko, ki bo šla v boj proti kapitalizmu.

Ameriška borzna kriza udarila delavce v Belgiji

Bruselj, 11. dec. — Približno 33,000 draguljarskih delavcev v Belgiji je izgubilo zaslužek, ko je prišla velika depresija v diamantni industriji. Depresija je prišla radi borzne krize v Ameriki. Američani so najboljši odjemalci belgijskega diamantnega blaga, a zdaj, ko so izgubili milijone dolarjev s špekulacijami, so prenehala naročila draguljev. Posledice pa trpe belgijski draguljarski delavci, ki izgube na mezdah okrog $400,000 tedensko. Do danes je 145 draguljarskih delavnic v Belgiji zaprlo vrata.

Božično praznovanje prepovedano v Rusiji

Trgovci ne smejo prodajati smrek in druge parafernalije

Moskva, 11. dec. — Starodavno praznovanje božiča na kakršenkoli način bo letos v Rusiji protipostavno kakor bodo protipostavne božične mokre zabave v Ameriki. Če bo kaj "božičnega duha" med Rusi, ga morajo butlegati! Sovjeti so odredili, da mora biti aretiran in kaznovan vsak privatni trgovec, ki proda le eno smreko za božično drevesce ali kakšno drugo reč, ki spominja na božič. Vse državne in zadružne prodajalnice so uničile vso zalogo božične parafernalije, ki je ostala od lanskega leta, za letos pa niso nabavile ničesar.

Delavci morajo delati na božični dan in prispevati zaslužek tega dne v industrializacijski sklad. Kdor ne pride na delo, bo moral dati tehtno pojasnilo. Zvečer bodo v vseh gledališčih protiverske predstave in predavanja. Unija artistov je zagrozila, z izključenjem vseh članov pevcev, ki bi peli na božični dan v kaki cerkvi.

Dobro kosilo zaboljeno z muhami

V najmodernejši tovarni je veliko špionov

Wyomissing, Pa. — (F. P.)— Najkompletnejši slučaj modernega fevdalizma, ki je čist na zunanjosti in umazan na notranjosti, nudita Berkshire Knitting Mills družba in Textile Machine kompanija. Njune tovarne se nahajajo ob reki Schuylkillu nasproti mesta Readinga. Poslopja so najmodernejše vrste: prostorna, zračna, svetla in čista'. Tovarniške rastavracije so jako snažne in imajo dobro in ceneno hrano. Tovarniške zdravniške in zobozdravniške klinike so izvrstne. Obe družbi imata izboren "izobraževalen" program in skrbita tudi za razvedrilo. Veliko pažnjo polagata na varstvo delavstva in sploh je vodstvo najboljše vrste.

Na drugi strani so pa tovarne, v katerih dela deset tisoč delavcev, polne špionov, ki pazijo, da je brž odstranjen vsak "nevaren" delavec. Edna sama nepreviden opazka zadostuje, da zletiš iz tovarne. Posebno pazijo na ljudi z unijskimi simpatijami. Zakaj? Družbi namreč nimata najmanjše volje znižati dolg delovnik, ki traja 10 ur in 20 minut in povišati mezde, ki so najnižje v državi Pennsylvaniji. Za vse dobrodelne projekte plačajo delavci jako drago.

OTROŠKO DELO PREVLADUJE V READINGU

Ironična situacija v edinem socialističnem mestu v Ameriki

Reading, Pa. — (F. P.) — Od vseh mest države Pennsylvanije je otroško delo najbolj razvito v mestu Readingu, o katerem se lahko reče, da je edino socialistično mesto v Amerik.! Kljub temu, da bo v par tednih prešla vsa mestna uprava v roke socialistov, ne bo to pomenilo odprave otroškega dela. To moč ima le državna legislatura, ki je v rokah Mellon-Grundy-Varovih interesov, katera pa noče nič slišati o protekciji ameriške mladine.

Polovico readinških otrok med 14. in 16. letom starosti si služi svoj kruh v tovarnah ali trgovinah, mesto da bi pohajali v šolo. Na splošno dela ostalih krajih Pennsylvanije "le" eden od vsakih šestih otrok v industriji. To daje misliti, da Reading ni le edino socialistično mesto v Ameriki, marveč na splošno tudi najbolj revno mesto v Pennsylvaniji.

Vladni biroj poroča, da prejema šest odstotkov otrok te starosti manj kot $5 na teden, skoraj dve tretini (64%) zasluži manj kot $10 tedensko in le sedem odstotkov prejme več kot $15 na teden. Readinška vlada je zgradila nadaljevalno šolo za otroke, ki imajo od 14 do 16 let. Novoizvoljeni soc. šolski odbornik in urednik "Labor Advocata" Hofses pravi, da nova šola ni v ponos Readingu, ker je namenjena tistim otrokom, ki si morajo služiti kruh. V njo bodo pohajali enkrat na teden. Hofses pravi, da bi bilo v večji ponos Readinga, ako bi ti otroci redno obiskovali šolo, namesto enkrat v tednu.

Najbližnji konkurent Readinga je mesto Allentown, kjer si služi kruh 41 odstotkov otrok med 14. in 16. letom starosti. V vsej državi je zaposlenih pri delu več deklic kot dečkov, kar daje človeku misliti, da Pennsylvanija jako slabo skrbi za fizični in duševni razvoj bodočih mater. Največ otrok dela v tekstilni industriji, oziroma veliko več kot v vseh ostalih industrijah. V tej industriji namreč dela tri četrtine vseh zaposlenih otrok.

Ta situacija poraja tudi melanholično misel z ozirom na bombastične opazke pennsylvanskih politikašev, ki se sedaj penijo jeze, ker je senat zavrnil filadelfijskega političnega bossa Vareja, kateremu je končno odrekel sedež v senatu radi velike korupcije. Dokler bo Pennsylvanija — to velja tudi za druge države — pošiljala otroke v tovarno namesto v šolo, toliko časa bo politična demokracija (kar pomeni v obstoječi situaciji nič drugega kot pravica glasovanja) navadna farsa in bo služila politikantom in Mellon-Grundyjevim interesom.

Ameriški gozdarji ne uživajo nebes

Washington. — Ameriškim gozdarjem se ni bati, kaj bodo s premoženjem, ki si go pridobijo z delom svojih rok. Zvezni biroj za delavsko statistiko poroča, da so se njihove plače zvišale v zadnjih treh letih za celih 26 centov na teden. Najnižje plače so v južnih državah, kjer gozdarji zaslužijo na leto od $627 (Alabama) do $836 (Louisiana). Na zapadu so plače v primeri z južnimi državami dokaj višje. Leta 1925 so gozdarji zaslužili v Oregonu $1359 in v Washingtonu $1408. Lansko leto je delovnik znašal 56.6 ur na teden. Gozdarji na zapadu, ki so organizirani — vsaj nekateri — v kompanijski uniji z imenom Loyal Legion of Loggers and Lumbermen, zahtevajo od zvezne vlade, da prisili indirektnim potom družbe na jugu na izboljšanje delavskih razmer.

se "mirno" na Haitiju!

adno pravijo, da vojaštvo ni več potrebno

Washington, D. C. — Lakonična uradna vest, da je "vse mirno" na Haitiju, se je ponovila tudi v torek. Obenem poročajo, da ve čete pomorščakov, ki so bile pripravljene na odhod, ne pojdejo tja, ker niso potrebne.

Haitiška afera pride na dnevni red v kongresu v petek, ko bodo v reprezentativni zbornici debatirali o Potterjevi resoluciji, katera določa, da kongres poobsodi predsednika Hooverja za neiskavo razmer na otoku.

eset filmskih igralcev zgorelo

New York. — Deset igralcev je mrtvih in 20 drugih ranjenih, od jih je v torek zajel ogenj v Manhattan studiju, kjer so snemali govoreči film. 110 igralcev, osalk in tehnikov je bilo v studiju ob času nesreče. Med mrtvimi so štiri dekleta. Snemali so komedijo "The Black and White Revue," ko se je užgala zavesa in plamen se je naglo razširil. V studiju je bil studio polu dima, ki je zadušil večino žrtev, druge pa poškodoval.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30-29), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Hajd na Haiti!

Črnilo ameriške note, s katero je Hoover opozoril sovjetske Ruse in Kitajce, naj se drže Kelloggovega pakta in poravnajo afero v Mandžuriji brez žvenketanja z orožjem, se še ni posušilo — in že imajo v Moskvi vzrok, da vrnejo Hooverju šilo za ognjilo. Komaj je Amerika obrnila za trenotek oči od Mandžurije, že je kratkomalo poslala vojaške čete na otok Haiti, da zatre upor domačinov, ki so že siti ameriške nadvlade.

Ironija mirovne politike v Washingtonu ne more biti večja. Kakor veže Kelloggov pakt — če sploh kaj veže — Kitajsko in Sovjetsko unijo, tako veže tudi otok Haiti (pravzaprav sta na tem otoku dve republiki: Haiti na zapadni strani in Santo Domingo na vzhodni) in Združene države. Haitska vlada, kakor je nominalna in pod palcem ameriškega vojaškega komisarja že deveto leto, je podpisala Kelloggov pakt. Kaj je zdaj s tem ljubeznjivim paktom? Ali velja za Haiti toliko kot za Mandžurijo? Dejstva kažejo, da ne. In dejstvo je, da je bilo zadnje dni poslanih na Haiti 800 ameriških pomorščakov, ki nauče Haitičane koliko je vredna njihova neodvisnost in vsako paktiranje v imenu Kellogga . . .

Haitsko ljudstvo, potomci zasužnjenih afriških zamorcev, je zelo zaostalo in zanikrno, ker je revno. Bilo je pod špansko in francosko nadvlado in izkoriščano od obeh; odkar je "svobodno" v lastni republiki, je izkoriščano od Američanov. Ne more si pomagati. In ker si ne more samo pomagati, mu ne sme pomagati nihče drugi. Haiti je faktično ameriška kolonija, ki se ne sme ganiti. Če bi ne bili v Washingtonu taki hipokriti, bi molčali glede Mandžurije in pometali gnoj pred svojimi durmi.

Dr. Mayo ve

Dr. Charles Mayo, ki slovi po vsej deželi vsled svoje klinike v Rochesterju, Minn., je pred nekaj dnevi dejal v Chicagu, da niso "čudežna ozdravljenja" na katoliškem pokopališču pri Bostonu nobena ozdravljenja. On ne veruje v čudeže, katerih ni nikdar bilo. Vse, kar so nevedni ljudje nekoč smatrali za čudež, se danes lahko pojasni kot naravni fenomen. Dr. Mayo ni rekel, da je ves krik iz Bostona navaden humbug, je pa to povedal z milejšimi besedami, ko je povdaril, da vsaka "čudežno ozdravljena" bolezen se kmalu povrne.

Vesti o "ozdravljencih" na bostonskem pokopališču že to potrjujejo. Tako se glasi vest iz Manchestra, N. H., da je neki 35-letni Ira T. Royer, ki se je vrnil z romanja na pokopališče Sv. Križa v Maldenu "čudežno ozdravljen", par dni potem umrl, to je 18. novembra. "Čudež" je šel po vodi. — Druga časnikarska vest se glasi, da je miss Theresa Harrington iz Wakefielda, Mass., romala na omenjeno pokopališče, nakar je — zbolela in umrla. Zdravnik je konstatiral, da je postala žrtev verske histerije. Ta bolezen, ki je prišla namesto "čudeža", je pokopala še eno žensko, ki je tudi romala na dotično pokopališče.

Slavni ameriški učenjak Jacques Loeb je definiral vse te posledice "čudodelnosti" kot animalni avtomatizem. Človek, ki je pod vplivom gotove sugestije, je brezčuten in vleče ga le v eno direkcijo. To pojasnjuje zakaj ljudje (romarji) drve kot brez glave na točko sugestije, kjer je že. Dokler je človek pod tem vplivom, ne čuti nobene bolečine; bolečina se pa povrne čim se revež strezni.

Ni treba, da bi sugestivnost prihajala od katoliške strani. Vsak predmet—tudi zajčja noga v žepu — je dober, samo če se človek zateleba vanj in koncentrira vso svojo miselno energijo nanj. Samohipnoza! Znana Aimee McPherson v Los Angelesu je tudi "zdravila" bolnike na ta način. In koliko je takih "čudodelnikov" v Indiji in v drugih primitivnih deželah! Kjerkoli je ignoranca, tam je dosti "čudodelnosti".

"Inferiority complex" je res obžalovanja vredno stanje. Nič bolje pa ni, če človeka muči "superiority complex", ki se manifestira v domišljavosti, da so vsi oni, ki niso srkali filozofije z zlatega krožnika visoke šole — zarukani Janezi.

Glasovi iz naselbin

"Namišljeni bolnik"

Milwaukee, Wis. — Veliko stvar nam obeta organizacija Slovenskega doma v nedeljo 15. dec. v S. S. Turn dvorani. Popoldne je na programu ob 2:30 g. Banovec, operni pevec iz bele Ljubljane, ki nam bo prepeval krasne pesmi in nam tako razvedril srca. Slišal sem od takih, ki so ga že čuli, ko je tukaj prvič nastopil, da bi ga šli poslušat vsaki pot pa magari naj bi še petkrat nastopil; zato je tudi mene "firbic" prijel, da bom tega dne prav gotovo šel v dvorano. Vidim tudi, da imajo na programu za večer ob 7:30 igro "Namišljeni bolnik." Te tudi ne smem zamuditi. Enkrat me je že zabavala, ko sem jo pred več leti videl uprizorjeno v stari domovini v ljubljanskem gledališču. Je vredna, da jo človek vidi še enkrat. Opazoval sem tudi, kako se vadijo igralci. To me je napotilo, da nekoliko opišem vsebino te zanimive tridejanke.

Igra se vrši v Parizu v 17. stoletju in sicer v hiši g. Argana, precej imovitega moža. Vsega ima zadosti, nič mu ne manjka razen razsodnosti. Ta bedak si namreč domišljuje, da je grozno bolan; rabi vsemogoča zdravila in troši lep denar za nje. Živi v samih receptih. V resnici je ta mož čvrst in zdrav kot riba. Mož je tudi oženjen in sicer v drugič. Iz prvega zakona ima dve hčerki, za možitev doraslo Angeliko, in še mladoletno Louison; obe deklici sta mirni in poslušni in zelo nesrečni, kajti druga mati jih črti ter se jih skuša iznebiti s tem, da bi jih spravila v samostan, da postaneta tako obe nuni in bi se tako ona sama mastila z moževim denarjem in premoženjem. To vam je pravi tip mačehe, ta druga mati z imenom Belina. Hinavka, ki ga ji skoro ni dobiti para in obenem zvita kot lisica. No, bo mogoče kdo vprašal, ali se ji je pa to tudi vse posrečilo? Stvar bi se najbrž iztekla po volji, da ni bilo pri hiši še neke druge osebe, Toinette, služkinje pri Arganu. To ti je punčka, ki prav zares lahko rečemo o njej, da ima precej soli v glavi. Nikdo ne bi mislil, da ima ta deklič toliko razsodnosti. Ona vidi, kako gre pri hiši vse narobe, boli jo v srcu in skuša na vse načine napraviti mir in red v družini. Nazadnje se ji res posreči najti pravo pot in njej edini se imamo zahvaliti, da je povrnila mir, zadovoljstvo in veselje v hišo. Kako je vse to dosegla, vam ne bom pravil; najbolje je, da pride vsak sam pogledat, za kar mu ne bo žal.

Nadalje imamo v igri še nekaj drugih oseb, s katerimi vas moramo seznaniti. V prvi vrsti je brat g. Argana, Beralde. Ta Beralde je sicer pameten mož, toda v gotovih slučajih gre tudi predaleč in to posebno kar se tiče zdravilstva; toda njemu je za brata, ki bi ga rad rešil predsodkov in pa za nečakinjo Angeliko, ki jo na vsak način hoče posili omožiti s sinom zdravnika, katerega pa uboga deklica niti ne pozna, toda oče hoče, da bo zdravnik v družini. Nadalje srečamo v igri tudi zdravnika Diaphoirusa in njegovega sina Tomaža, ki je namišljeni ženin Angelike. Spoznamo se s z njima, ko prideta snubit Angeliko. To sta vam možakarja, ki vam bosta s svojim pretiranim, visokoletečim in nerodnim vedenjem zbudila mnogo smeha. Končno se srečamo še z g. Purgonom, hišnim zdravnikom pri Arganu, lekarnarjem Fleurantom in notarjem Bonefoiem, ki imajo manjše uloge, a vendar zanimive.

Glej ga spaka! Kmalu bi bil nekoga pozabil. To je naš dobri mladenič Cleante, Angelikin ljubček, ki mora s težkim srcem gledati, kaj vse hočejo napraviti z njegovo ljubljeno Angeliko. Ali končno se le vse srečno izteče in to po zaslugi služkinje Toinette, kakor sem že prej omenil.

To bi bila na kratko vsebina te igre. Seveda bi bilo treba še marsikaj omeniti ali kakor sem že rekel, najbolje napravite, ako pridete sami pogledat kako se vse v igri razvija. Toliko vam še lahko rečem, da igra je polna dovtipov in šale in da se ji boste gotovo od srca nasmejali. Prepričan sem tudi, da so uloge pošameznih oseb v igri prav dobro razdeljene in v prav dobrih rokah; upati je na najboljši uspeh.

Na svidenje torej v nedeljo, 15. decembra v S. S. Turn dvorani.

Rodoljub z deželo.

Premoženje JRZ

Chisholm, Minn. — Čital sem v listih priporočilo dopisnika iz Cicera, Ill., glede premoženja JRZ. V svojem dopisu priporoča odboru SNPJ in JSZ, da bi razdelili denar v pomoč zatiranim goriškim Slovencem. Pritožuje se tudi, da se ta odbor noče odzvati na njegovo priporočilo, kar on smatra, da ni pravilno. Nadalje se sklicuje na prispevatelje JRZ, naj uvedejo glasovanje in določijo, kako naj se to premoženje razdeli. Dopisnik nič ne omenja organizacije, na katero se bi odgovorni odbor lahko zanesel, da bo denar prišel v prave roke in da bi v resnici pomagal zatiranim primorskim Slovencem, ne samo goriškim kakor dopisnik omenja. Ako on ve, kam poslati denar, zakaj tega ne pove v priporočilu? Mogoče misli, da se pošlje na župnike ali Mussoliniju, da bodo ti potem rešili zatirane primorske Slovence. Ta vprašanja mora odgovorni odbor SNPJ in JSZ premisliti, da bo vedel, komu dati premoženje. Tudi dopisnik bi moral biti o vsem tem poučen, če hoče komu kaj narekovati in mora vedeti, zakaj se ni odbor odzval. Vsi treznomisleči prispevatelji so zadovoljni, da je ta denar v oskrbi odbora SNPJ in JSZ, ki bo gledal, da bo denar pravilno porabljen, kadar bo čas za to.

Uredniku katoliškega glasila priporočam, da naj opusti njegove neslanosti v listu, ker on ni tako nič pomagal pri zbiranju sklada. Še nisem pozabil in mi je dobro v spominu, kaj je pisal v glasilu KSKJ v mesecu marcu 1919. Grdo in ostudno je napadal voditelje in milijonski sklad. Sedaj se drzne spuščati v detajle, a s svojim komentarjem sam sebi nesnago meče. Spominjam se še, ko sva brat Frank Setina in jaz pobirala prostovoljne prispevke za svobodno Jugoslavijo. Ko sva v dveh dneh nabrala vsoto $540.18, so bili ljudje njegovega kopita vsi iz sebe in so naju obrekovali na vse načine, ker jim je bilo žal, ker sva dobila v kratkem času in v malem mestu tako veliko vsoto, kar oni niso pričakovali. To je primera, da se sedaj isto dogaja zato, ker imajo pošteni ljudje ta denar pod svojo upravo. Veliko denarja je že jugoslovanski delavec prispeval v različne svrhe, kar pa ne bom tukaj naglašal, ker je to dobro znano vsem, ki se zanimajo za te stvari. Ljudje ne dobe nikdar računa, kako je bila porabljena dobljena vsota. Na vse se pozabi in nihče ne vpraša za denar, ali o skladu JRZ, o katerem dobro vemo kje je in kako je naložen in imamo račune o poslovanju, kljub temu nekateri ljudje mislijo, da je ta denar v nevarnosti. Poverjeništvo JRZ ne trobi v rog gotovih ljudi in vsled tega se mu očita nepoštenost.

Zadnja konvencija JRZ je poveverila odboru SNPJ in JSZ upravljanje tega denarja in ni s tem storila nobene napake. Prispevatelji sklada v veliki večini so bili zadovoljni s sklepom, ker vedo, da so v odboru pošteni ljudje. Nasprotniki naj drže roke proč od tega sklada. Kadar bo prišel čas, da se imovina JRZ porabi v pomoč našim rojakom, takrat bomo že prispevatelji in odbor nastopili, da bo zadeva pravilno rešena in to brez nasvetov od strani nasprotnikov napredka.

Fr. Klun.

Proslava 25 letnice

Waukegan, Ill. — Na zahvalni dan dne 28. nov. je naše društvo "Sloga" št. 14 obhajalo 25 letnico svojega obstanka. Udeležba je bila velika in vstopnic za popoldanski program je bilo prodanih 564, zvečer pa 107; skupaj 671 vstopnic. Nadvse razveseljiva je bila udeležba mladine, kar kaže dobro prihodnjost za društvo in jednoto. Tudi iz bližnjih mest smo imeli veliko udeležencev, posebno od društva Pionir iz Chicaga. Ako bi bili pri vseh društvih tako delavni in požrtvovalni, kakor so Pionirji, bi naša jednota štela že nad sto tisoč članov. Do sedaj se je naše društvo lahko ponašalo, da je eno najmočnejših v Illinoisu; kakor izgleda, naa bodo prekosili Pionirji v kratkem času. Ampak mirno ne bomo tega trpeli; naš namen je protestirati z agitacijo. Chicago ne bo in ne sme biti prvo.

Člani društva Little Fort res niso preveč vneti za agitacijo, so pa drugače delavni in pripravljeni pomagati pri vsakem delu. Predsednik Vincent Pink vse naredi, kar mu omeniš, čeravno se gre za drugo društvo.

Ravno tako so bile članice od št. 119 pripravljene na sodelovanje. Posebno se je potrudila predsednica Ana Mahnich, katera je celo sestavila na omenjeni dan za predstavo prizor "Pred štiriindvajsetimi leti." Kdor je opazoval zanimanje za našo slavnost od strani nečlanov našega društva, je videl, da bi lahko sestavili program za tri dni, ne za tri ure, kakor je bil. V imenu "Sloge" lepa hvala vsem skupaj.

Pregovor pravi, da kdor išče, ta najde. 24 let nismo vedeli kje se nahaja ustanovitelj društva, ali je živ ali mrtev ali je mogoče celo pozabil na društvo in jednoto, a nazadnje smo ga našli v osebi Joe Mihelicha, ustanovitelja in prvega predsednika našega društva. Še je živ in zdrav in tudi ni pozabil na jednoto, ker med tem časom je ustanovil še eno društvo. Sedaj živi v Blufortu, Ill. Postaral se je, kakor smo se vsi, ampak njegove ideje so še vedno mlade. Napravil je dolgo pot 300 milj in se je odzval našemu povabilu in slavnosti, kar je dokaz, da še ni pozabil na SNPJ in da mu je še vedno pri srcu, akoravno se nahaja med drugorodci. Brat Mihelich, še 25 let ti želimo!

Na naše vabilo na slavnost so se odzvala s svojimi zastopniki in govorniki sledeča društva: št. 1, Chicago, Fred A. Vider; št. 16, Milwaukee, Albert Hrast; št. 68, Racine, Frank Jelenc; št. 102, Chicago, Mary Kovach; št. 119, Waukegan, Ana Mahnich; št. 559, Chicago, Donald Lotrich; št. 568, Waukegan, Vincent Pink; št. 608, Kenosha, Arthur Neimi; št. 632, Lyons, Richard Zavertnik; Slov. Sam. društvo Waukegan in N. Chicago, Louis Lah; št. 94 JSKJ, Waukegan, Paul Bartel; za SND, Waukegan, Frank Velkovrh. Glavni govornik, kateri je govoril v imenu jednote, je bil Frank Zaitz. Nadaljnji program je vseboval deklamacijo "Slavje velike družine" (Frances Velkovrh, Mary Hodnik in V. Pink). Na harmoniko je igral Robert Zakovšek, član mlad. oddelka. Pesem "Divja rožica" sta zapeli v dvospevu Helena Jereb in Mary Grum. Na glasovirju ju je spremljala F. Artach. "Slovenec i Hrvat" in "Budilno" je pel moški zbor čitalnice SND pod vodstvom A. Železnika. Dramski odsek SND je uprizoril igro "Lovec pod kadjo."

V imenu "Sloge se zahvaljujem društvom, govornikom in drugim za naklonjenost in delovanje, članicam št. 119 za darovani srebrni pratan in društvu "Little Fort" za srebrno kladivo. Želimo, da bi brat Mahnich z njim udrihal po mizi še prihodnjih 25 let.

Proslava je uspela nad vse pričakovanje: na udeležbi, finančno in pri izvajanju programa, ki je bilo v zadovoljstvo društva in udeležencev.

P. S.—Na proslavi 28. nov. je bil v dvorani SND zamenjan moški klobuk. Kdor je naredil pomoto, naj se zglasi pri tajniku John Artachu.

John Artach, tajnik št. 14.

S potovanja

V zadnjem dopisu sem nekoliko opisal mesto Johnstown, danes pa nadaljujem z opisom drugih naselbin. Omenim naj, da imajo Slovenci na Moxhamu svoj narodni dom, ki je precej velik in odgovarja njihovim potrebam. V njem prirerajo društva veselice in igre, posebno v zimskem času. Slovenci v Johnstownu imajo štiri društva SNPJ in vsa lepo napredujejo. V bližini visoko v hribih se nahaja slovenska naselbina Bon Air, kjer so tri slov. društva. Imajo tudi svoj dom, v katerem se vrše seje in veselice.

Ko sem se tam nahajal, sem bil povabljen, da se udeležim veselice društva št. 254 SNPJ. O zborovanju tega društva moram reči, da se je vršilo lepo in dostojno. Društvu se zahvalim za zaupanje kakor tudi družini Groznik za postrežbo. V bližini te naselbine je velik hrib z imenom Karpati. Pred časom je živelo tam par slovenskih družin, sedaj je samo še eno. Pod hribom je naselbina Conemaugh, katero pokriva večni dim. V naselbini je kakih 25 slovenskih družin, a pred leti jih je bilo veliko več. Zraven je naselbina Park Hill, kjer živi dvajset slovenskih družin. Naši ljudje delajo v premogorovih; imajo društvo SNPJ in soc. klub in oba dobra napredujeta.

V Johnstownu sem se oglasil pri družini Langerholc, ki ima grocerijsko trgovino. Prej je ta družina bivala v W. Newtonu, Pa., in sem jo še tistikrat dobro poznal. Pri tej družini je vsak pošten popotnik lepo sprejet in postrežen in tako sem bil tudi jaz. Lepa hvala za gostoljubnost!

Iz Johnstowna sem odšel v Verono, Pa., ki je precej velika slovenska naselbina v bližini Pittsburgha. V okolici je veliko železarn, v katerih je zaposlena večina naših ljudi. Obiskal sem več slovenskih družin med njimi Mihelichevo, Penkotovo in Poravnetovo. S Penkotom in Poravnetom sem bil skupaj na konvenci SNPJ. Oglasil sem se tudi Lesarjevi družini, s katero se nisem videl že več let. Lepa hvala vsem za uljudnost in postrežbo. Pri odhodu iz te naselbine, ko sem na postaji čakal vlaka, sem imel smolo. Kupil sem oranžo in jo lupil z nožem, v tistem hipu pa je dospel vlak. V naglici pograbim mojo prtljago, na žepni nož sem pa pozabil in je tako ostal na postaji. Ako ga je kdo naših rojakov našel, ga prosim, naj ga obdrži in mi ga vrne, kadar pridem v naselbino. Nagrada sicer ne bo velika, ker nožiček ni veliko vreden, vendar pa mi je bil zvest spremljevalec na mojih potih v zadnjih letih.

Iz Pennsylvanije sem se podal v državo Ohio, kjer bom obiskoval naše naselbine. O tem bom poročal v eni prihodnjih izdaji Prosvete.—**Anton Jankovič.**

Čitalnica v Waukeganu

Waukegan, Ill. — Slovenska čitalnica, ki ima svoje prostore v SND, je ena najstarejših kulturnih ustanov v naselbini. Tam lahko dobite vse slovenske časopise, ki izhajajo v Ameriki, in nad štiristo knjig v slovenskem in angleškem jeziku. Vse to je čitateljem na razpolago. Nekateri redni čitatelji so večkrat povpraševali po knjigah, katerih čitalnica ni imela. Vsem tem naznanjam, da imamo sedaj 40 novih knjig, s katerimi lahko ustrežemo čitateljem. Napravljen je bil dogovor med čitalnico soc. kluba št. 1, Chicago, čitalnico Del. izob. kluba, Milwaukee, in S. N. čitalnico v Waukeganu; to je bil vzrok, da imamo sedaj na razpolago omenjene knjige. Storjen je bil definitiven sporazum med ustanovami za izmenjavanje knjig in sedaj je ležeče na vas, da se poslužite prilike in posežete po knjigah, s katerimi se boste lahko kratkočasili v dolgih zimskih večerih. Knjige se oddajajo vsaki torek zvečer od 7. do 8:30. Izposojujejo se tudi nečlanom in je vsak dobrodošel.

Člane opozarjem, da se letna seja Čitalnice vrši drugo soboto v decembru. Apeliram na tukajšnje Slovence, da postanejo člani te kulturne ustanove, ker je bila ustanovljena za nje.

A. M., knjižničar.

LISTNICA UREDNIŠTVA

E. St. Louis, Ill., Steve Fabjan. — V Vaših izvajanjih ste opetovano v protislovju. Kdor piše resnico, se mu kaj takega ne dogaja. Za nas je ta afera končana in upamo, da tudi za Vas, v bodoče pa skušajte biti bolj oprezni in previdni, kadar se odločite, da spet kaj napišete.

Braddock, Pa., J. A. Germ.— V naznanilu niste označili datuma letne seje, zato smo ga vključili med društvene vesti v glasilo dne 11. dec.

Leonhard Frank

fabriški delavec — pleskar — bolniški str —in član nemške Akademije pesnikov

(K noveli "OČE", ki jo priobčimo v Prosve

Ko je nemška literarna revija "Die n Bücherschau" priredila anketo z vprašanj ali je proletarska umetnost in kdo so n tvorci? — je prihajalo mnogo odgovorov nih pisateljev z vseh delov sveta, vsi so se javljali, da je prol. umetnost ter je vsakdo štel več imen. Vrstila so se imena Go Hamsun, Frank, Mann, Barbusse, Toller, G kov, Becher, Sinclair, London i. t. d. Ne pa je odgovoril popolnoma naskratko:

"Proletarska umetnost? Je: Leonh Frank!"

Z naslovom proletarskega umetnika, satelja zaznamujemo lahko a) kdor je izše delavskega razreda in se razvil v umetn b) kdor ni iz del. razreda, a zastopa nje tendence in c) kdor je brez ozira na svoje reklo pravi sin te dobe in oblikuje prol. živ nje.

Leonhard Frank je tako bivši delavec tudi oblikovalec proletarskega življenja. predvsem umetnik. V njegovih delih živi človek, človek te dobe, poln obupa nad s njim razdvojenim življenjem in vendarle vere v človeka in gibanje množic.

Frank je bil rojen 1882 v Würzenbu kot sin mizarskega pomočnika. Po ljudski je stopil v uk k nekemu mehaniku, delal po v fabrikah, potem je bil pleskar, bolniški žaj — danes je član nemške Dichterakade je. In če našteva kdo troje najboljših nem pisateljev, je med temi vsekakor Leonh Frank.

Napisal je mnogo romanov in novel. je romanov je dramatiziral in sicer "Kriv (drama proti smrtni kazni) in "Karl in A vojna drama. Zadnjo bodo letos igrali tu Ljubljani, prav tako se nahaja na reperto ljubljanske drame "Krivda."

Med vojno je pisal in izdal pet vojnih vel pod skupnim naslovom "Človek je dob Novele so: Oče, Vojna vdova, Mati, Ljube ski parček, Vojni pohabljenci.

Od Leonharda Franka ni izšlo še no delo niti nobena novela v slovenščini. so novele "Človek je dober," katerih pet b priobčili v našem listu. Kot prva je no *"Oče."* To je prvo, kar od njega izide v venščini.

Opozarjamo naše bralce na to novelo spoznajo enega najboljših nemških pisate in te vojne novele, ki zavzemajo v nemški ni literaturi eno prvih mest.

Čitajte našo povest na četrti strani!

KATERI JEZIK IMA NAJVEČJO BODOČNOST?

Argentinski pisatelj C. C. Villaboe Do guez je v reviji "Nosostros" sprožil vpraš kateri izmed svetovnih jezikov utegne b bodočnosti najbolj razširjen. Njegovo sta je, da tehnični razvoj, ki se očituje zlasti v prestanem krajšanju časa in prostora, n homa zbližuje narode in pripravlja nekako tovno vzajemnost. Le-ta zahteva že zdaj se ljudje čim lažje in hitreje sporazume med seboj. Tako, kakor danes, niso bili k nenti še nikdar zbližani med seboj. Ta pr je nujen in bo zavzemal vedno širše kroge.

Ameriški Španec, sicer zaljubljen v jezik in preverjen o velikem duhovnem po stvu latinskih narodov, vidi jezik bodočno angleščini. In zares je na vsej zemlji v več ljudi, ki poznajo ta jezik. Pred petde mi leti je bilo na pr. na Japonskem težko n človeka, ki bi govoril kak tuji jezik: Dane si težko misliš izobraženega Japonca, ki n govoril po angleško. V velikih japonskih diščih imajo angleško tiskani časniki večjo klado nego japonski.

Proces, ki ga vidimo na Japonskem, se grava tudi v drugih iztočnih deželah in splo vseh ostalih kontinentih. Velika večina n dov, ki vstopajo v aktivno svetovno življe se mora odločiti za kak svetovni jezik. Izb čeno je, da bi postal vodilen jezik človeštva azijski jezik. Izmed evropskih pa nudi p valcem drugih kontinentov največ prednos koristi angleščina. Ta jezik je dobil no učinkovitega propagatorja tudi v govore filmu. Najboljši govoreči filmi bodo v an ščini in kdor jih bo hotel uživati, se bo m naučiti jezika, ki že dolgo ni več samo naro

Ameriško življenje

52.

Ljudje in živali

Trgovci v Belle Plainu, Iowa, so hoteli ti malo originalne šale in drugič so hoteli vabiti odjemalce v svoje mesto. Zato so s žirali tekmo psov z bolhami. Po vsej ok so iskali psov, ki imajo bolhe. Čim bolj je cucek poln bolh tem bolj je dobrodošel z prireditev. Določili so, da pes, ki pokaže več bolh na kvadratni palec kože, prinese jemu gospodarju lepo darilo.

Nekega lepega dne je bila zbrana cel ta bolhavih psov. Celo mestece se je kroho ko je videlo parado psov, napol crknjenih mrčesa, ki so počasi capljali in pri vsakem raku so se praskali s tacami, ker so jih g bolhe. Nagrado je dobil kužek farmarja P ka Parksa, na čigar koži so našteli 113 bol enem samem kvadratnem palcu prostora.

Zabava je pa imela tragičen konec. Ž mesta, ki je vodil pasjo parado in nadzor štetje bolh, je prejel oster protest Društva ti trpinčenju živali....

Vesti iz Jugoslavije

DVA POŽARA V LITIJSKI OKOLICI

(Izvirno.)

Litija, 23. novembra 1929.

V Libergi je požar vpepelil vse premoženje 54-letnemu zasebniku Matiju Tomažiču iz liberške fare.

Tomažič je prebival v malem naselju Bernardovem. Imel je sredi vinograda zidanico. Spodnji del je bil zidan in mu je služil za vinsko klet, zgornji leseni del pa je uporabljal za stanovanje. Tomažič si je običajno sam kuhal na majhnem železnem štedilniku. Prav tako je kuhal tudi 21. t. m., nakar se je napotil v Libergo k svojemu bratu. Ognja v pečici pa ni pogasil. Kmalu po odhodu Tomažiča so se drva, ki so se sušila poleg pečice, tako razgrela, da so se vnela. Plamen je švignil na leseno streho in kmalu je bila vsa zidanica v ognju. Prihiteli so ljudje in gasilci iz Velike Kostrivnice, a niso mogli Tomažiču ničesar rešiti. Ogenj se je polotil tudi Strmanove hiše, ki so jo rešili le na ta način, da so razkopali leseno streho, ki je bila deloma že v plamenih. Pogorelo je vse, kar je bilo v stanovanju, prav tako tudi ves vinski pridelek letošnji, okoli 1400 litrov vina. Tomažič ni bil nič zavarovan, kar škodo le še bolj greni. Postal je na mah ubožec brez vsega.

Podobna nesreča se je pripetila v Volčji jami pri posestnici Ani Kaplji, ki je po požaru zelo prizadeta, ker tudi ni bila nič zavarovana. Posestvo Kapljevih je zelo na samem. Tam stanuje gospodarica vdova s svojo hčerko, v čumnati pa stanuje sorodnik, star že 80 let in nem. Starčka je začelo zebsti, pa si je zakuril v peči. Nad pečjo tik pod stropom je bilo preko peči brun, ki ga je bilo treba ometati in obiti, ker je bil preblizu peči. Ali to so odlašali od leta do leta. In to je bilo usodno. Ko je odšel starček v drvarnico po kurivo, se je brun užgal in ko se je bil starec vrnil v sobo, je bilo že vse v plamenih. Plamen je švignil skozi strop pod streho ter užgal streho. Iskre so zanesle ogenj tudi na sosednji kašči, rešili so v zadnjem hipu le še živino.

Tako je požar uničil Kapljevim ves letošnji pridelek, nad 30 mernikov ovsa, istotako ajde in okrog 70 mernikov ostalih žit. Tudi 15 kokoši je postalo žrtev ognja. Krivda za požar je v nezavarovanem brunu, ki bi ga bilo treba ometati, da bi bil manj dostopen za vročino in ogenj. Oni so to prav dobro vedeli, a so odlagali iz leta v leto to majhno delo, ki pa je postalo tako hudo usodno zanje. Tudi ti niso bili nič zavarovani.

Svoj čas je okrajni glavar izdal poziv na prebivalstvo litijskega sreza, naj vendar zavaruje svoje premoženje proti požaru in drugim nesrečam, a vendar je v tem okolišu še mnogo posestnikov, ki ne uvidijo koristi zavarovanja.

Kan daje navodila za državni praznik. Dovoljeno razobesiti samo državno, ne pa slovensko zastavo

Ljubljana, 24. nov. 1929.

Ban dravske banovine inž. Černec je izdal sledeči apel na slovensko javnost z ozirom na državna praznika 1. dec. in 17. decembra tega leta:

"Dne 1. decembra praznuje naš celokupni narod svoj največji narodni in državni praznik, praznik enajstletnice osvobodjenja in ujedinjenja, 17. decembra pa praznujemo rojstni dan Nj. Vel. Aleksandra I., kralja Jugoslavije. Letos imata navedena praznika še prav poseben pomen. Letos bo namreč prvič, ko se bo praznovanje vršilo v okolišinah, ki bodo tudi na zunaj pokazale naše popolno zedinjenje. Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja je dal naši državi ono ime, ki so si ga v svojem delu in v svojih borbah za naše osvobojenje in ujedinjenje zamislili vsi, ki so polagali temelje naši edinstveni državi: kraljevina Jugoslavija. Omenjeni zakon pa je poleg enotnega imena določil tudi za naš narod skupno nacionalno zastavo, ki je naša državna zastava. Odpravil je vse plemenske zastavke, ki so nam v prejšnjih časih, ko smo ječali še pod tujim jarmom, bile naše narodne svetinje ter nas vzpodbujale k vztrajnosti v borbi za svobodo. V določbi, da se smejo v obče izobešati in nositi samo državne zastave, moramo tedaj videti le simbol naše nerazdružljivosti in enakopravnosti. Temu svojemu prepričanju moramo dati tudi viden izraz s tem, da na dan praznovanja naših največjih državnih in narodnih praznikov izobešamo samo našo državno zastavo, zastavo kraljevine Jugoslavije.

Tega pa ne bomo storili samo zaradi dolžnosti, ki nam jo predpisuje pozitivna določba zakona, temveč tudi iz notranjega prepričanja, da smo en sam narod v naši kraljevini Jugoslaviji ter da hočemo tudi na zunaj manifestirati ter vsemu zunanjemu svetu pokazati to svojo edinost."

Tako se glasi banov proglas na ljudstvo, objavljen v ljubljanskih dnevnikih. S temi besedami je opozoril narod na določbe zakona, po katerem je sedaj dovoljeno izobešanje samo državnih zastav, prepovedano pa izobešanje kakršnih koli plemenskih zastav. Po zakonu je kaznivo izobesiti slovensko zastavo, kakor je tudi zapovedano vsem javnim zavodom, da morajo izobešati državne zastave od priliki državnih praznikov.

Zdaj smo pred 1. decembrom, prvim državnim praznikom po temu zakonu, pa si morajo vsi zavodi in uradi nabaviti državno zastavo. Pravijo, da ne bo uspelo vsem, ker je blaga v državni trobojnici premalo ali da ga celo sploh ni.

Za dvojni tir na progi Zidani most-Zagreb

Ljubljana, 25. nov. 1929.

V železniških krogih se je sprožila misel, da se resno prične z delom za dvojni tir na progi Zidani most-Zagreb. Zlasti pa še sedaj, ko je zgrajen most v Zidanem mostu, ki bo omogočil direktno vožnjo Ljubljana-Zagreb in ne bo treba več premeščati lokomotiv in obračati cele vlake na zidanmoški postaji.

Južna železnica Dunaj-Trst je bila velike važnosti za Avstrijo, ki jo je zgradila, saj je bila glavna zvezna žila avstrijske države s pristaniščem. Tudi za Madžarsko je bila ta proga velike važnosti. Zato je bila ta proga zgrajena kot dvotirna. Proga Zidani most-Zagreb je bila le nekak zvezna lokalna železnica, zveza Zagreba z južno progo. Velike važnosti ni bila, zato so jo zgradili enotirno. Bila je otvorjena leta 1862. Kakor hitro pa je Ogrska zgradila direktno zvezo z morjem preko Zagreba na Reko, je tudi ta lokalna zveza izgubila še tisto bore važnosti, ki jo je imela dotedaj.

S prevratom pa je postala ta proga (Zidani most-Zagreb) del glavne prometne žile Ljubljana-Beograd, saj se ves promet proti zapadu vrši preko te proge, ki izkazuje tudi največji promet. Kmalu se je povečalo število postaj na tej progi, kjer je bilo dotlej le malo postaj, industrija in blagovni promet se je na progi povečal, industrija v Sevnici, premogovnik v Senoven pri Rajhenburgu, Krško, Brežice s svojimi deželnimi pridelki — vse to je le še bolj povečalo promet na tej progi. Poleg tega vozijo po tej progi internacionalni vlaki za Dunaj, Prago, Paris, Trst, Monakovo in teh je precejšnje število.

Železnica enotirna ne zadostuje več. Z zgraditvijo novega mostu na Zidanem mostu se bo promet v smeri proti Zagrebu bolj poenostavil in celo zboljšal, zdaj je treba na tej progi položiti še drugi tir in potem bo proga ustrezala zahtevam svojega prometa. Tudi z gospodarske plati bo zgraditev dvojnega tira imela velike dobre posledice. Promet blaga se pospeši, blago bo prihajalo preje na svoj cilj in vagoni bodo bolj v teku, več ljudem bodo lahko v kratkem času služili kakor zdaj, ko je pogostokrat prav radi enotirnosti velik zastoj vlakov oz. vagonov tako na Zidanem mostu kakor na zagrebški postaji.

Zato je koristna akcija železniške uprave, ki je začela s proučavanjem tega problema in z akcijami za dovoljenje, da se začne z gradnjo čim prej. Tako bo tudi podvojen tir na progi Ljubljana-Beograd, katere veliki del je že dvojnotiren. Glavna proga Ljubljana-Beograd bi postala tako v kratkem skozi dvotirna.

Pismo s Zeppelinom 99-letni ženici Mariji Brinskele v Ponikvi

Ljubljana, 21. nov. 1929.

Letos 4. oktobra je posestnica Marija Brinskele v Ponikvi pri Mirni gori na Dolenjskem praznovala svoj 99. rojstni dan, ter stopila v svoje 100. leto. Je še precej krepka za ta svoja leta, in ni kakor bi človek pričakoval vsa oslabela in obnemogla. Celo dela še kaj malega.

V nekem ljubljanskem dnevniku poroča nekdo, da je ob priliki svojega obiska Mirne gore, kjer stoji nova planinska koča, obiskal tudi Marijo Brinskele, ter da jo je našel prav, ko se je vneto sukala okoli ognjišča." Ni vedel, da je to ona, imel pa jo je za kako 70-letno starko. Pa jo je vprašal:

"Kje imate pa mamo, ki je stara že skoro sto let?"

"O to sem pa jaz," se je odzvala starka, "jaz sem Marija Brinskele."

Povabila ga je v sobo ter sta kramljala. Sluh ji je slab, drugače pa je za svoja leta naravnost čudežno še krepka. Na mizi je ležalo večje pismo iz Amerike. Ko ga je obiskovalec pogledal, je videl, da je bil oddan na newyorško pošto z naročilom, naj ga Zeppelin prenese v Evropo. Tako je pismo rabilo samo pičlih sedem dni, da je dospelo iz Amerike v Ponikvo, vasico v Beli krajini. V pismu ji je sin, ki je v Ameriki, poslal 10 dolarjev, da bo lažje živela v svojem 100. letu in dočakala zdrava rojstni dan prihodnjega leta, ko bo dopolnila 100 let.

Starka ni niti vedela, da je pismo prišlo s Zeppelinom, ni vedela, da je pismo prišlo izredno hitro, po zraku, in da je to prav za prav dogodek zanjo, saj je bilo s Zeppelinom le par pisem prinešenih za Slovenijo.

Nazadnje je vse to razumela — obiskovalec ji je bil razložil — in bila vesela. Izrazila je še otroško veselo upanje, da pride potem drugo leto sin mogoče z zrakoplovom na njen 100. rojstni dan.

Glasbena Matica iz Ljubljane je odpotovala v soboto zvečer na svojo francosko turnejo. Mešani zbor vodi dirigent zbora in ravnatelj opere g. Mirko Polič. Poleg naših rudarskih kolonij v Alzaciji-Loreni obiščejo tudi glavna francoska mesta Nancy, Reims, Lille, Paris, Dijon, Grenocle in Lyon. 4. decembra pa bo zbor koncertiral v pariškem radiu.

PRIMORSKE NOVICE

Trst, novembra 1929.

Konfiniran duhovnik. — Na seji deželne komisije za konfinacijo v Pulju je bila odrejena konfinacija g. Karla Jesiha, župnika v Kortah pri Izoli, ker je ob nastopu svoje službe ukazal mežnarju, da mora odstraniti iz cerkve slike Kristusovega trpljenja, ker so imele italijanske napise, da se zamenjajo s slovenskimi napisi. Konfiniran bo milostno le na eno leto.

Goriška Mohorjeva družba je izdala svoje knjige za l. 1930. Člani dobijo za prihodnje leto sledeče knjige: Koledar za l. 1930, "Naši paglavci", povesti iz beneškoslovenskega pogorja, spisal Ivan Trinko, 2. knjigo romana "Quo vadis" poljskega romanopisca Sinkiewcza v prevodu dr. Jože Glonarja, poučno knjigo "Travništvo" II. del, spisal kmetijski inženjer Josip Rustja. Tajništvo družbe je v Gorici, Via Orzoni 36 A.

Čipkarstvo v Idriji vedno bolj nazaduje, zato pa odhajajo kmečka dekleta vedno bolj služit v italijanska mesta, kjer so z njimi zelo zadovoljni. Saj smo Slovenci rojeni hlapci in ponižni ljudje, zadovoljni z vsakim poslom. Eno pa imajo slovenska dekleta, kar jih res dela prikupne v velikih mestih kamor gredo služit: poštenost. Kar se pa tiče čipkarske prodaje, je pa zelo neurejeno. Kriza je sploh povsod. N. pr. se je vino letos dobro obneslo. V Istri je bila vinska letina izredno dobra. A kupcev ni, pa četudi je vino kar najboljše. Če pa ni kupcev, pa letina ne pomaga nič.

Fr.:

Luknje v čevljih

Spet ena, stvar, ki se najbrž nebo zdela vredna, da jo človek opeva. Toda nekaj bi vas rad vprašal: kaj niso vse reči od Boga? Potem takem so tudi luknje v čevljih od Boga, da, tudi one morajo imeti kak majhen božji opravek med ljudmi in zato naj bodo tu na kratko omenjene.

Zdavnaj nekoč, hudo majhen sem še bil, sem na Savi stopal v čoln, da se prepeljem. Na dnu čolna se je zibala mlaka umazane vode. Voda je notri, sem ves preplašen opomnil brodarja. — Eh, kaj bo to! — me je s smehom zavrnil brodnik, kaj pa šele Sava, poglej, koliko je v nji vode! Pogledal sem po reki gor in dol, da, cela Sava je bila, zvrhana in kalna od jesenskega dežja, in mi še malo ni bilo v pogum. Stisnil sem se na klop, krčevito sem se z rokama oprijel robov. Tiho in gladko smo prišli na nasprotni breg.

Tedaj še nisem ničesar vedel o onem silnem zakonu, ki ureja razmerje med vodovji in praznimi prostori tega sveta; o zakonu, po katerem se vsa voda, kar je je odveč, zbira v jamah in kolesnicah na cestah, odkoder jo avtomobili razškropijo po ljudeh, vdira v stanovanja, če se pregloboko v tleh ali previsoko pod nebom, v čevlje, v sode v vinskih kleteh. Kakor majhen zapoznel obred iz davne, davne slutnje o tem spoznanju se mi zdi zdaj menda že nekam odmirajoča navada, da človek pljune v svojo prazno denarnico. Večnoživo dejstvo pa, da gremo pit, kadar tista pekoča praznota zazeva v nas, je zgovorno, da je kar poglavje zase.

Da, ko smo bili majhni, so nam bile luknje v čevljih še španska vas. Ne, da jih morda nismo imeli, o, bogve odkod vse smo doma, toda otrok je otrok; on ne mara vedeti žalostnih reči, ne more vedeti, kako eden za drugim gresta voda v čevelj in v grlo katar. Mlak na cestah nismo zametavali, z veseljem smo na sredo čofutali vanje, na vse mogoče načine nam je bil dež eno najbolj nebeških doživetij. Najbolj dobro je bilo, da smo v največjem nalivu gologlavi in za silo oblečeni kar tjavendan lahko hodili po sredi ceste, potem pa smo se premočeni do kože in s šklepetajočimi zobmi postavili pod kako pristrešje in smo sam bogve kam zatopljeni poslušali, kako lepo nad nami žlobudra voda v žlebovih, in gledali, kako od strehe pred nami kaplja za kapljo pada na kamen, dokler se ne strnejo v majčken, čisto majčken veletok, ki potem steče proti sredi ceste, se parkrat zaustavi v vtisih podkev in stopinj, nazadnje pa se le prebije do kanala in potem z njim vred v potok — to je nekaj čudežnega v redu sveta, da sleherna kapljа, pa naj že pade kamorkoli, od tamkaj še zmerom lahko steče kam drugam. Da, kadar smo tako-le stali kraj ceste in se je vse to godilo okrog nas, tedaj je zmerom živo in polno prihajala v nas slutnja o tem, kako neznansko velik mora biti svet sredi katerega mi tako majhni in bedni vedrimo, in kako nekam daleč vse gre. Pod vasjo je bobnel naš domači potočič, pa kaj bo to, on bi naj bil kar lepo tiho, pa Sava — kaj so bile vse te stvari pred morjem, v katero se je na koncu steklo vse skupaj. Morje — ne vem, odkod smo vedeli, da je tako široko, da ni mogoče čezenj postaviti mostu. In na oni strani je Amerika, tam je čisto drugače — to je menda prva otroška želja človekova, iti odtod, kjer je doma, in to je morda prva otroška vera njegova, da je drugod bolj dobro kakor tu — le počakajte, saj zrastemo tudi mi. — Da, z velikimi stvarmi so bile zaposlene naše misli, lukenj v čevljih res nismo utegnili opaziti.

Potem smo polagoma zrastli, pa z Ameriko ni bilo nič, nič bogvekaj ni bilo z nami. In prišlo je vse hujše — nekega žalostnega jesenskega dne nas je obsijalo spoznanje. V čevljih smo imeli mokro, da, nič se ni dalo pomagati. Začeli smo z vso dušo iskati trotoarjev, čez ceste smo začeli hoditi po petah, začeli smo se držati zidu, in ko smo srečavali dame v svetlih snežnih škornjih in kožuhih, smo nehali biti kavalirji in se nismo umikali več. Z zavihanimi ovratniki, z rokami v žepih, malo bledi v obraz smo šli in ko smo tonili v blato naših cest, se še zavedali nismo, kako tonemo v tisto veliko, silno vojsko ljudi ki so jih bile kakor kaka živa ideja zvezale — luknje v čevljih.

Neka dobra, brutalna enakost je v zakonih narave. Povejte mi, kaj mislite, koliko je med temi tisoči ljudi, ki se jim z razpetimi dežniki mudi na to, na ono in na vse štiri nebesne strani, koliko jih je, da nimajo v čevljih mokro? Stavim, da je takozvanih nepremočljivih čevljev in galoš komaj toliko, kolikor je treba izjeme za potrditev pravila. In kako je s temi galošami prav za prav? One pač dobro služijo tam, kjer so v sobah parketi in preproge in električna luč, kjer se na vratih lepo pozvoni, potem jih pa človek v predsobi sezuje in sleče plašč in gre v sprejemnico, kakor da bi bil odtod. Da, galoše so v svoji dobri, topli, hermetični nepropustljivosti igračkasta miniatura meščanskega doma. Galoše so dobre v mestu, kjer so hiše blizu druga kraj druge, kjer se gre samo malo čez cesto, samo malo po ulici, toda človeku, ki je količkaj daleč namenjen, ne morejo biti v hask.

Človek pa, ki ima mokro v čevljih, mora biti daleč namenjen, najbolj dobro je zanj, da ne razmišlja preveč, kako mnogo hoje ga morda še čaka. Najbrž še ne veste, kako mogočno kake majhne, prav neznatne materialne stvari oblikujejo človeško dušo — iz bolj zgubljeno mehke gline pa menda res ni nobena druga reč. In tako luknje v čevljih polagoma prevzamejo vsega človeka — saj to ne more biti nič čudnega, čevlji so vendar podlaga vsega. Tak človek se ne sme na vsem lepem ustavljati, preveč neprijetno mu pride v noge; ne sme v lepe sobe, da bi sedel tam morda s prekrižanimi nogami, presitno bi kapljajo na parket; ne sme v cerkev poklekat pred oltar — da, tako daleč gre vse to — luknje v podplatih bi prevnebovpijoče zevale vernikom v oči. Najbolj dobro je zanj, da lepo mirno gre in da prelahkomiselno ne dviga in ne polaga svojih podplatov na tla. V srcu pa se mu spotoma zbira sam bogvekaj, kakor drobna kaplja iz teh zoprnih, težkih jesenskih nalivov, kakor majhen, neroden vozel, s katerim se človeku ne da spati, morda je to neka majhna mržnja ali pa je samo tista velika vera, ki raste v ljudeh, ki imajo že mnogo poti za seboj. Ampak to mislim, nekaj malega mržnje bo tudi zraven.

Ali je bila že kdaj kje kaka velika ideja, ki ni imela svojih malih dezerterjev in izdajalcev? In tako tudi luknje v čevljih niso mogle ostati brez njih. Ah, znanci in prijatelji, zlate duše, ki so nazadnje le zlezli v galoše in na dobro — koliko jih je, da jim tisti vozel v srcu ni čez noč splahnel v nič in da ne hodijo zdaj okrog, zapeti do vratu, in da s svojo toplo moralo ne gledajo z viška na vso to jesensko mizerijo okrog sebe? Pa kaj hočemo morda to niti ni zelo velik greh. Prehudo globoko je v človeška srca vžgana brezglava strast po toplem kotu.

Človek pa, ki v raztrganih čevljih gre po mokri jesenski cesti, sme morda na tihem imeti tudi majhno upanje sam pri sebi — prav zato, ker mora kar dalje in dalje, bo nazadnje le še kam prišel. Ni izključeno, da bodo ti ljudje z luknjami v čevljih še kdaj osvojili svet — tako hudo trpežni lahko sčasoma postanejo. Samo gledati morajo, da se preveč ne prehlade.

Prizor iz protižidovskih demonstracij v Pragi, ko policija razganja študente.

"Neizurjen delavec"

Ekonomi in statistiki delijo delavce v "izurjene" (skilled) in "neizurjene" (unskilled), bolje bi se reklo v strokovne in navadne delavce. Ali dandanes je jako težko najti mejno črto med tema dvema skupinama. V kolikor se tiče zveznega urada za delavske statistike (U. S. Bureau of Labor Statistics), neizurjenih delavcev sploh ni. Ta urad vedno razreduje delavce po delu, ki ga izvajajo, ne pa po izurjenosti v tem delu.

Saj tudi človek, ki le dela s svojimi rokami v najbolj ponižni službi, pridobiva gotovo izurjenost, ko vrši nekoliko časa to delo. Vsakdo lahko goni samokolnico, ali vsak človek ne zna spretno rokovoditi ta voziček po ozkem jeklenem žrambu nebotičnika tekom njegove gradnje.

Farmarji so dostikrat klasificirani kot "neizurjeni delavci". Ali tisoči ljudi ne bi znali kako se kretati na farmi.

Ravnotako mož, ki vstopi v avtomobilsko tovarno, da vrši stanovito delo ob stroju, ni ravno tako izdaten kot oni, ki ima že dolgo izkušnjo. Jarkokop postaja izurjen na svojem delu in ravno tako delavec na železniški progi.

Industrije pa priznavajo razliko med neizurjenimi in izurjenimi delavci. Nekje je to razvidno iz okoliščine, da mora izurjeni delavec začeti kot vajenec ob nizki plači. Ta navada ni toliko v praksi v tej deželi, kakor v Evropi, kjer mora vajenec dostikrat služiti pet ali šest let, predno postane popoln rokodelec.

Stvar je tukaj še bolj komplicirana po okolnosti, da delavec, ki vrši gotovo delo, se v nekih industrijah klasificira kot "neizurjen", dočim, ako vrši isto delo v drugi industriji, utegne biti navaden kot "izurjen delavec." Na Jugu se črnec dostikrat naziva "navaden delavec", dočim belokožec, ki vrši isto delo, je naveden kot "strokoven delavec".

V splošnem je razmerje nepismenosti večje med manj izurjenimi delavci. Človek z boljšo izobrazbo navadno najde boljšega dela. Dogaja se pa v nekaterih slučajih da kak takozvani neizurjen delavec ima več zaslužka kot izurjen delavec. To velja zlasti glede nevarnih strok, kot pri delavcih v odvodnih kanalih in predorih pod vodo. V splošnem pa so mezde tem večje, čim bolj izurjeno je delo.

Delavci, navadno navedeni kot neizurjeni, so v glavnem zaposleni v rudnikih, jeklarnah in železarnah, pri gradnjah, na železniških progah, na farmah in v vsaki industriji, ki potrebuje delo človeških rok. Ženske v tem razredu najdejo delo kot hišne in dostikrat v predilnicah.

FLIS.

Potegnili so deželo

St. Paul. — Na Hooverjev apel za raztegnitev prosperitete so se odzvali tudi bizniseni iz St. Paula. Predsednika so obvestili, da imajo 35 milijonov dolarjev na razpolago v gradbene svrhe in da s programom takoj pričnejo. Ta novica je bila objavljena širom dežele. Rezultat tega je bil, da so v mesto pričele prihajati trupe delavcev, ki niso našle — ničesar. Centralna unija je posvarila ameriške delavce, da ni dela v mestu, to potezo velebiznisa je nazvala "hot air" propagando, ki ima le oglaševalno vrednost. O kakem večjem gradbenem programu ve le par vodilnih oseb trgovske zbornice.

Pomanjkanje elektrike na Puget Soundu

Mestna elektrarna v škripcih; sabotaža mornariškega tajnika

Seattle, Wash. — Mesti Seattle in Tacoma se nahajata v veliki krizi radi pomanjkanja elektrike. Prizadeto je sploh vse okrožje Puget Sounda. Okrožje zalagata z elektriko mestna elektrarna in Puget Sound Powers & Light kompanija. Pomanjkanje elektrike je povzročila dolgotrajna suša, ki je jako znižala količino vode v gorovju, kjer se nahaja velika elektrarna in vodni rezervar.

Kar posebno vznemirja ljudstvo tega okrožja, je ukrep mornariškega tajnika Adamsa. Na njega so se obrnile mestne oblasti, kakor tudi privatna kompanija, da priskoči okraju na pomoč. Zaprosile so, kakor tudi privatna kompanija, da posodi mestni elektrarni veliki vojni parnik za prevažanje aeroplanov Lexington, ki je zmožen producirati 35,000 kilovatov elektrike. Parnik Lexington, ki se nahaja v tukajšnem pristanišču, naj bi produciral elektriko za prizadeta mesta in kriza bi bila rešena.

Na vojnega tajnika se je prvi obrnil predsednik privatne elektrarske kompanije. Vojni tajnik je njegovi prošnji takoj ugodil in odredil vladni Bremerton Navy Yard, da priskoči družbi na pomoč. Ko se je takomski župan obrnil na vojnega tajnika za enako pomoč, mu je slednji brzojavil, naj mestno elektrarno spoji s privatno. Ker je pa Puget Sound Power kompanija največja nasprotnica mestne elektrarne in je od vlade že dobila pomoč, ni njen predsednik hotel slišati o tej sugestiji vojnega tajnika.

Na drugi strani so mestne oblasti odločno zahtevale od vlade, da odredi vojno ladjo Lexington v pomoč mestni elektrarni ne oziraje se na vladni aranžma s privatno kompanijo. Adams se je tej zahtevi upiral, ker je upal prisiliti mesto, da se ukloni privatnim interesom. Ker je bil storjen pritisk tudi v Washingtonu (D. C.), je Adams končno obljubil, da odredi vojno ladjo v pomožne svrhe. Ljudstvo Puget Sounda je radi te sabotaže vojnega tajnika izredno razkačeno.

Zahteva večjo apropriacijo

Washington. — Miss Mary Anderson, načelnica ženskega biroja v delavskem departmentu, pravi v svojem letnem poročilu, da bi moral kongres dovoliti večjo vsoto denarja za delo tega biroja. Glavna funkcija ženskega biroja je — kot tudi delavskega departmenta — študiranje delovnih razmer ameriških delavk. Od časa Hardingove "normalnosti" je pa vlada jako skopa s provizijami za delavski department, ki je v zadnjih devetih letih zelo zmanjšal svoje aktivnosti. Tega je kriv največ delavski tajnik J. J. Davis, ker se noče boriti za večje apropriacije.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Leonhard Frank:

OČE

Za Prosveto prevedel Mile Klopčič

Gadja zalega, kdo vas je zagotovil, da ubežite prihodnji jezi?

Že je sekira nastavljena drevesom na korenino; vsako drevo torej, katero ne rodi dobrega sadu, se bo posekalo in vrglo v ogenj.

Evang. sv. Mateja, 3. poglavje.

Robert je bil natakar v nekem nemškem hotel-restaurantu. Preprost. Plavolas. In kadar je stal odrevenel v ponižnem poklonu pred gostom in sprejemal naročilo, je spreletela njegove možgane misel: vsak drug poklic je bolj človeški.

Nanj je učinkovala podarjena napitnina kot zaušnica, za katero se moraš zahvaliti. In če mu je dal napitnino gost, ki je bil ubožnejši od prejemnika, je iz Robertovega ranjenega človeškega dostojanstva vidno planil prezir in se često stopnjeval do maščevalnosti in predrznosti. Zgodilo se je, da Robert od takega gosta ni maral sprejeti napitnine. Dajati uglednim gostom na upanje, je bilo zanj odrešenje.

Leta 1894 mu je rodila žena dolgo zaman pričakovanega sina. In Robertova ljubezen se je vsa posvetila temu otroku. Otrok je dobil vse: otroško sobo, sterilizirano mleko za otroke, otroški voziček na vzmeti, belo lakiran hlevček, lutke. Kasneje majhne parne stroje, železnice, balončke, bobne, sablje, puškice, svinčene vojake. Kasneje izprehodno palico, mornarsko obleko s čepico, na kateri je bil napis "S. M. S. Hohenzollern", usnjeno šolarsko torbico, računalo z rdečimi in belimi krogljicami, polirano škatljico za šolske potrebščine.

Sin se je učil gosli, moral se je učiti klavirja. In je smel obiskovati gimnazijo. Študira naj. Da ne bo natakar. Že v svojem desetem letu je imel sin kolo. In je v svojem dvanajstem letu pripadal rodoljubnemu mladinskemu društvu.

Robertovo življenje se je izčrpavalo v življenju sina. In stavek: vsak delavec je svojega plačila vreden je postal zanj svetovni nazor. Robert je hitel izvrševat naročila, se priklanjal, zahvaljeval za napitnino, se priklanjal, zahvaljeval, varčeval, grabil na kup, računal, si prizadeval, postal sobni natakar, potem višji natakar, vodil skrivne zaljubljene parčke v tihe sobe za nekaj ur, zamižal, se pogreznil v brezno ljubezni do svojega sina, ga poslal na univerzo, osivel, bil blažen v opravilu, blažen v svojem sinu, imel sto njegovih fotografij, shranil je bil otroške oblekce, igrače: sabljice, puškice, svinčene vojake. Čepico z napisom: "S. M. S. Hohenzollern".

Sinu je bilo dvajset let. Nekega torka je prejel pozivnico, pol leta nato železni križec.

In poleti 1916. je prejel Robert sporočilo, da je njegov sin padel. Na polju časti.

En svet je bil ubit.

Ubiti je prebiral venomer: "Padel na polju časti". Listek je nosil s sabo v listnici, med bankovci. Prebiral ga je, ko je prišel tujec in zahteval sobo, ko je stal ob biljardu in čakal naročil, ko ga je poklical zvonec in je hitel po dolgem hodniku, prebiral ga je, predno je stopil v sobo in ko je s plačanim računom in napitnino v rokah stopil iz sobe. Prebiral ga je v kuhinji, v vinski kleti, na stranišču. "Padel na polju časti." Čast. To je bila beseda in je imela štiri črke. Štiri črke, ki so skupaj tvorile laž take peklenske sile, da je bilo mogoče razpeti na te štiri črke ves narod in ga samega od sebe pahniti v najstrašnejše trpljenje.

Polje časti je bilo nevidno, neznano, je bilo Robertu nerazumljivo. Ni bilo ne polje ne njiva, ni bilo ne ravnina, ne megla in ne zrak. Bilo je absolutni Nič. In nanj naj se opira. Svoj živ dan. Za njim nič, pred njim nič. Robert je stal v sredini na Niču.

Njegove roke so servirale, sprejemale denar, napitnino. Čemu? Bankovcev ni bilo več. In njegova hranilna knjižica je bila zanj polje časti. In polje časti je bilo nerazumljivo.

Robert je oddajal najboljše sobe na željo za polovico določene cene, dodal še salon, kopalnico. Degradirali so ga v navadnega natakarja. Če se je zdel restavracijskim gostom račun previsok, je dajal brez odpora najdražje jedi in vina po znižani ceni. Poslej so ga pritegnili na pomoč le, kadar je bilo v veliki hotelski dvorani kako slavje, zborovanje.

Je kaj bolj brezpomembnega, kot da te pahnejo iz življenskega položaja? To vse je bilo le polje časti. Je bil absolutni Nič.

Pogostokrat je stopil v sobo svojega sina, kamor je bil med vojno nanosil fotografije, otroške obleke, sabljice, bobenčke puške, svinčene vojake. Ničesar ni občutil ob pogledu na te orumenele in oguljene ostanke. Automatično, kakor je bil prišel, je spet odšel iz sobe.

To stanje, v katerem se je gibal Robert le še liki stroj, je trpelo tedne, dokler ni človek v njem zbral nekega dne moči, nastaviti se bolečini. Iz njegovi rok je padla fotografija sinčka — v infanterijski uniformi, s prezentirano puškico —, parno kladivo je udarilo po Robertu, ki je strmoglavil v prepad, s srcem, odprtim na stežaj bolečini in ljubezni. Robert je zakričal. Samo enkrat. In popolnoma kratko.

Nekaj neizrekljivega se ga je doteknilo; in Robert se je ognil odrešenju, ki je bilo v bolečini.

In ko ga je hotela njegova žena tolažiti z besedami, ki jih je bila prevzela od enako trpečega trgovca, peka, sosede: zdaj se moramo pač sprijazniti s tem — je odskočila v strahu pred Robertovimi nevarno sršečimi očmi in je poslej molčala.

Tudi Robert je molčal in delal, kar so mu odkazovali. In ko so ga hoteli uporabljati le še za vodonošo v hotelski kavarni — večkrat je bil pustil oditi goste, ne da bi bili plačali — je sprejel tudi to.

Robert je vedel, da se bo nekaj zgodilo. Zato je dalje prenašal ta nevarni mir. Zakaj kako bi bilo mogoče, da se ne bi nič zgodilo s strani njega, ki ni imel več kaj izgubiti, ker je vse že izgubil? Ki je tičal v tanki natakarski koži, pod katero je kričal človek, kričali strašno molče bolečina, ljubezen. Ob najmanjšem povodu bi koža utegnila počiti. Zakričalo bi.

Otroške puške in sabljice je odnesel sebi izpred oči v hotel ter jih položil na klavir. Če je namreč le pogledal te igrače, ga je zapekla krivda. A če je stregel z vojnimi odlikovanji okrašenemu poročniku, mu roke niso drhtele.

(Dalje prihodnjič.)

Julij Kaden-Bandrowski:

Bela zvezda

Prevedel France Vodnik

Dolgočasen dan, siv in moker, po daljnih lokah se podi megla, cesta leži zapuščena sredi polj, na bregu Narve se na ostrih žicah tresejo deževne kapljе, na vodi po plovejo brez prestanka ogromna debla od Nemcev naplavljenega gozda.

Velika, trda, modrikasta debla — kakor da so to razmetane kosti moje nesrečne Domovine.

Hočem se domisliti, radi česa so nam ukazali oditi iz Pultuska in zakaj so nas premestili v Ostrovje? Dvignem glavo izmad prazne strani, iščem v mislih kakor skozi meglo — izkaže se, da se ne spominjam dobro.

Medtem se je črna kobila našega bataljona z majhnim žrebcem pripodila izza vogla in objeda pod mojim oknom šope svežega španskega bezga.

Resnično, dogaja se v življenju, da nanosimo na se toliko sramote, da ni druge pomoči, kakor le še roke splesti okrog vrata živali, prisloniti svojo glavo k njeni in misliti skupaj v preprostosti in vzajemni toploti.

Naš polk so premestili iz Pultuska, ker smo na skrivaj ubili nekaj nemških žandarjev, obenem pa tudi zato, ker smo na svoj božič v restavraciji uprizorili avanturo z nemškim uradnikom.

Žandarje smo ubili, ker so pretepali prebivalstvo.

Našli so jih za mestom, na snegu, z glavami prebodenimi na prvi sunek z bajonetom.

Še bolj mučen je bil dogodek z uradnikom v restavraciji.

Pod njenimi razsvetljenimi okni, na glavni cesti, so že čakali vozovi, imeli smo takoj oditi do prenočišča na posestvih v okolici. Hudo se nam je bilo ločiti, zagovorili smo se še pri bufetu, takrat je vstopil majhen, debeluhast Nemec v zelenem uradniškem plašču. Na vrvici je vodil lepo psico, prepeličarko.

Pri bufetu sta izpregovorila z drugim Nemcem o tem, da so sedaj vsi tako daleč od svojih domov in otrok.

"Zelo se toži človeku, posebno v božičnih praznikih, ki so prav za prav prazniki družine. Na nekatere čakajo tu konji, na druge, morda enako zaslužne, se nihče ne spomni."

Poslovil se je s tovarišem, ošinil z drobnimi očmi preko nas vseh in rekel na pragu do psa: "Idi, idi, moja mala Polka."

Naenkrat je zazevala v naših prsih praznina.

Kujon, bled kot mrlič, je prijel uradnika za zlati gumb pri plašču in vprašal, ali hoče ponoviti še enkrat.

"Imate lepo psico, gospod, a radi bi vedeli, kaj ste pravkar povedali? Zdi se, da nekaj zelo smešnega?"

Uradnik je vzel iz ust cigaro, z debelim jezikom je oslinil modre ustnice — in je ponovil besedo za besedo, raziočno:

"Idi, idi, moja mala Polka".

Kujon mu je priložil krepko zaušnico, nato ga je sunil z nogo v trebuh.

S solzami divjega razburjenja smo bili Nemca po tolstem, obritem podbradku, po glavi — dokler ni začel kričati, naj ga ne ubijemo — ima vendar otroke!

Kri mu je lila iz nosa in iz ust. Tolst in posivel je ležal v kotu pod pečjo in plakal.

Kujon je obrazložil, da imamo usmiljenje z njegovimi otroki, ki jih je gotovo imel s to psico — in porazšli smo se na posestva.

Na poti, pod iskrečimi se zvezdami in v zlati toploti, kobile sem mislil le to: "Ali je radi tega, ker ima domovino on in da jo imam jaz, treba, da bi on mene sramotil, jaz pa da bi ga tolkel s pestmi po glavi? Ali pa magari naj bi tudi propadel njegov kraj in po mojem naj bi ne bilo sledu, le da bi se mogli v miru srečevati v življenju!"

Komu vendar je mogoče povedati to danes? Nikomur!

Komu vendar se je mogoče priznati, da bi hoteli otroke tega Nemca vzeti v roke z milino in skupaj z njimi čakali lepših časov....?

Nagnali so nas iz Pultuska v dolgi marš, skozi mraz in sneg smo se s težavo prerili do Ostrovja, prepevajoč na poti sredi samotnih koč in širnih poljan, iznad katerih se je podil silen veter.

Ko smo dospeli med velikanske stene četverokotno zidane vojašnice, smo se ustavili kot siv, sklenjen zid — nasproti zidu nemške pehote, čakajoče tu na nas. Naši poveljniki so stopili skupaj in se pogovorili. V besedah se je razodevalo veliko spoštovanje, teda v glasu je škripalo sovraštvo.

Izkazali smo drug drugemu vojaško čast, nemški orkester je zaigral himno. Iz nepremičnih, zamrznjenih trompet se je trgalo hripavo hreščanje, napihovalo lica muzikantom in jim obračalo oči kvišku. Stali so pokoncu, z zenicami kakor bleščeči gumbi, vrh čelad je na srebrni liri poskakoval gosti šop žime — znak polkovnega orkestra.

Od mraza so nam kostenele roke, veter je rezal v oči, v raztrganih čevljih so nas težile kepe mraza, toda, samoobsebi umevno, stali smo neprimično — le znak se je metal kvišku in navzdol, kakor črn, slep ptič.

Pokazal sem to Kujonu, hoteč mu povedati, da gotovo izgleda pravtako naša vojaška duša, privezana za večno do vojaških znakov in odlikovanj.

Toda komu vendar je mogoče povedati to danes? — Nikomur!

Treba se je skrivati, čuvati, premikati previdno — dokler se ne srečamo kakor tukajle jaz in ti, pri oknu, odprtem na dež.

Nihče nas ne vidi od strani.

Misliva skupaj, ljubljena konjska glava!

Trgam ti izmed debelih aksamitnih ustnic sveže šope španskega bezga in ti govorim naravnost do kosmatega ušesa. Nikdar ni nihče nikogar razžalil v življenju, čeprav so se potem ljudje pretepali do krvi za čast.

Imaš žrebeta, prav tako si že trpela v življenju, kakor mati slehernega izmed nas. Ako bi znal pogledati globoko v tvoje mokre rjave oči, bi se vsega izpovedal otrokom tega Nemca, odpustil bi, da po reki plovejo kosti moje Domovine, da me on sovražnik, primerja s psom — tiho bi se pasel na velikem zelenem svetu....

Toda nikomur ni mogoče tega povedati — le dolgo poljubljam tvoje črno, grobo čelo, zaznamovano z belo zvezdo.

RAZNO

Najvišja modrost

Profesor Einstein je bil na obisku v Parizu, kjer so mu podelili častni doktorat na Sorbonni. Rad je sprejel poročevalce dnevnih listov, a jih tudi razočaral. Pravijo, da so Einsteinovi nazori prav tako težko umljivi za povprečnega zemljana kako njegova disertacija. Neki poročevalec je profesorju namreč stavil nedolžno vprašanje: ali nosi s seboj beležnico pa svinčnik, da takoj zapiše nove misli. — "Nikoli" — je odgovoril Einstein. — "Kako pa ohranite v spominu svoje nove domisleke?" — "Nikoli jih nimam," je odgovoril učenjak, "nimam in mi tudi niso potrebni. Jaz raziskujem samo objektivna dejstva". Tako se je razpletel pogovor o pravi znanosti in se je Einstein ob ter priliki neusmiljeno znesel nad.... zgodovino. "Mar je to znanost? Kako bi ji zaupali? Raziskovalci vam pripovedujejo "nedvomna zgodovinska dejstva", a vsak jih po svoje tolmači in izvaja. Ali morete potem dokazati, da so res obstajala v tej ali oni obliki?" Einstein je za trenutek umolknil in prepričano dodal: "Mislim, da je to popolnoma nemogoče. In jaz porabim svoj čas rajši za nedvomne realnosti!"

Tobačni konzum na zemlji

V zvezi z okritjem spomenika Rodrigu de Jerezu, prvemu kadilcu, prinašajo španski listi nasled. podatke o neverjetnem napredovanju tobačne industrije po vojni. Na prvem mestu so Zedinjene države s 146 tisoč tobačnih delavcev, ki izdelajo do 100 milijard cigaret letno, na drugem Angleška z 41 milijardami, nato Nemčija z 29, Japonska z 28 itd. Tekom zadnjih 10 let se je produkcija skoro podvojila. Kar se tiče osebnega konsuma, so najhujši kadilci Angleži, ki porabijo 811 cigaret letno. Na drugem mestu stoji uboga in mala Avstrija z 719 cigaret, dočim pride na povprečnega Američana 682 cigaret itd. Zato pa stalno nazaduje konsum cigar. Največ jih pokadijo Holandci: po 160 letno in Američani: po 62. Ostali narodi so menda prenervozni za ta užitek: dobra cigara zahteva časa in duševnega miru. Ženske in mladi moški so se navadili cigaret med vojno, ko so trpeli pomanjkanje in v bojni črti doživljali dosti razburjenja. V kolonijah pa kaže vedno večja priljubljenost cigaret kulturni napredek in porast samozavesti pri domačem ljudstvu. Zamorci, Indijci i. dr. kadijo cigarete, da se približajo belim ljudem, čijih navade posnemajo, dasi jih sovražijo.

Prvi kadilec. — Rodrigo de Jerez, eden izmed Kolumbovih spremljevalcev, je bil prvi kadilec v Evropi. Povrnil se je iz Amerike v rojstni kraj Ayamonte s pipo in veliko zalogo tobačnega listja.a A ko je prvič pričel kaditi, je stekla njegova preplašena žena naravnost k župniku in sporočila, da je njen mož obseden: pekleński dim mu puha iz ust. Torquemada, sloviti inkvizitor se je zanimal za novo pohujšanje in Rodriga za več let vtaknil v ječo. Ko so reveža zopet spustili na prosto, je bilo v istem Ayamontu že več sto kadilcev. Zdaj je sklenil magistrat Rodrigovo rojstno hišo zaznamovati z mramorno spominsko ploščo. Stroške je prevzela španska biti hvaležna prvemu mučeniškemu kadilcu. Če bi zdaj vstal grozni Torquemada iz groba, bi se hudo zavzel; še duhovnik vstopi večkrat na leco s cigareto v ustih v španski deželi!

Usoda kraljevih grobov v Egiptu. — Vodja ameriške učenjaške odprave v Egiptu H. Winlock, ravnatej newyorškega metropolitanskega muzeja poroča, da je njegova odprava odkrila pri Tebah grob kraljice Merjet Amun, soproge faraona Amen-Hotepa II. Na veliko žalost Winlocka pa je bil ta grob že kmalu po pogrebu kraljice popolnoma izropan. Američani niso našli v njem običajne zlate prevleke na notranji in zunanji krsti in tudi kraljičine mumije ni bilo v krstah. Egiptski pokopališki roparji so namreč imeli vero, da se oropani mrtvec spremeni v volkodlaka in se maščuje nad skrunilci groba. Zato so pri vsakem ropu odnesli tudi truplo, ki so ga zdrobili v prah in posuli po puščavi, kar je onemogočilo, da bi se pokojnik spremenil v volkodlaka. Oropani kraljičin grob je dal l. 1049 pr. Kr. odpreti faraon Pajnudjem, da bi vanj pokopal svojo hčer. Pri tej priliki je tudi prišlo na dan prejšnje razbojniško oskrunjenje. Faraon je popravil grob, kolikor se je dalo. Zlasti sta bili obe krsti na novo prebarvani. Ameriška odprava tedaj nima sreče, da bi odkrila kako povsem nedotaknjeno gomilo.

Nedostavljivo pismo. — Mnogokrat se zgodi, da ti vrnejo pismo s pripombo: "Naslovnik nepoznan' ali "odpotoval" ali "umrl". Zelo nenavadno pripombo pa je nosilo pismo, ki so ga te dni vrnili nekemu Parižanu. Pismonoša je na ovitek zapisal:

"Popadljiv pes!" Človeško bi bilo razumeti, da se je dostavnik branil podajati se v nevarnost. Kako pa so uradno gledali na stvar, nam žal ni znano.

Vzorec japonske ženitne ponudbe. — V nekem tokijskem dnevniku je bilo čitati nedavno naslednjo klasično ženitno ponudbo: "Sem zelo lepa devojka. Kodrasti lasje mi obdajajo obraz kakor oblak. Imam vitek stas kakor vrbova šiba. Moj obraz je prelep in iz njega veje dih rože. Moje imetje mi dovoljuje, da brez skrbi podam roko izvoljenemu drugu za vse življenje. Ako se mi posreči najti plemenitega moža, ki bi bil zadosti nežen, razumen in dobro vzgojen, zelo rada spojim svoje življenje z njegovim. Največje zadoščenje pa najdem s tem, da bom z ljubljenim soprogom uživala večni mir in pokoj v grobnici iz rožnatega marmorja".

Ta Butterfly hoče zamamiti moža celo z grobnico iz rožnatega marmorja, da še po smrti osladi "življenje" svojemu miljencu. Zahteva pa poleg nežnosti in razuma tudi dobre vzgoje — gotovo pametna deklica.

Je veliko trpel vsled neprebavnosti.

"Trpel sem zelo mnogo vsled neprebavnosti in po vsaki jedi sem veliko trpel vsled šelodčnih plinov in moral sem jemati soda, da mi je vsaj nekoliko olajšalo. Imel sem tudi zaprtje. Sedaj se počutim mnogo bolje. Prebavljanje in želodec je v dobrem stanju in mogli živeti so modnejši." Everett Smith, Gallatin, Mo. To poročilo bo dobrodošlo ljudem, ki trpe tako, kot je trpel Mr. Smith.

Nuga-Tone se je izkazal kot čudovito zdravstvo proti slabemu apetitu, neprebavnosti, pitnim v želodcu, nerednemu jedju, jetri in mehurju, otekanju živcem in drugim organom, izgubi teže in spanja, ter neprebavnosti. Nuga-Tone je že milijon ljudem pomagal k boljšemu zdravju in moči. Prodaja se v vseh trgovinah z zdravili, in ako ga vsi trgovci nima v zalogi, naročite mu naj ga vam naroči od zalagatelja z zdravili.

—(Adv.)

Ne pustite, da bi se vas kašelj lotil!

Razdražljiv kašelj vam zaskrbi grlo in vas neprestano nadleguje. — Zmanjša vam odpor, da ste dovzetni za bolj nevarne bolezni. Odpravite kašelj s uporabo Severa's Cough Balsama. Pomirjajoče, zapeljivo, priljubljeno domačo zdravilo že 50 let. V lekarnah 25 in 50 centov.

W. F. SEVERA CO.
Cedar Rapids, Iowa.

SEVERA'S COUGH BALSAM

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

V JUGOSLAVIJO PO CUNARD PROGI

Najhitrejše parobrodne zveze na svetu. S dpi do Jugoslavije. Parniki odplujejo iz New Yorka v Cherbourg vsako sredo. Potujte na enem izmed velikanskih parnikov.

BERENGARIA AQUITANIA MAURETANIA

Vsak petek vozije tudi novi parniki na olje v Havre.

Vozni listki 3. razreda iz New Yorka do Ljubljane in nazaj $186 in več. Privatne kabine, prostorni udobni prostori, izvrstna domača hrana, utjedna postrežba.

Vprašajte za naše ilustrirano slovensko knjižico—zastonj. Za nadaljna pojasnila se obrnite na zastopnika Cunard proge ali pišite na:

CUNARD LINE 346 N. MICHIGAN AV., CHICAGO

POJASNILO DRUŠTVENI TAJNIKOM.

Pojasnilo društvenim t kom glede novega sistema čevanja naročnine za dne list Prosveta. Vsak član, ki da se naroči po novem sist mora najprej plačati ves dolg do 30. junija 1929, ak kaj dolžan za nazaj na nar ni, in šele potem od prvega lija naprej se lahko vzame ročnino po novem sistemu. se mora naročiti ZA CELO TO. V nobenem slučaju se sme prišteti več kot TRI ted k enemu dnevniku. Vsak ročnik mora plačati naj $2.40, ako želi po novem s mu upoštteti naročnino, torej čati se mora $4.80 in en $3. dva $2.40 in tri tednike. mora zapisati poleg onega na, na katerega zapišete n nino, tudi društveno štev ime ali imena onih drugih nov, ki dajo zraven svoj te Vsi morajo biti od ene dru lahko so pa od dveh društev primer žena od ženskega in od moškega in hči od m skega društva, ampak m biti vsi iz ene družine. I se lahko zapiše na kos pa zraven ali pa odzadej na l na katerem je pisano ime ročnika. Provizijo smejo v smislu sporazuma tajnik zastopniki le od one svote ro so njim plačali naročni v nobenem slučaju ne ve 20%. Listke, imena, naslo denar je poslati na upravn lista Prosveta. V nobenem čaju ne dobite dnevnika al dopłačate kakor je gori na no. To velja le za one nar ke, ki sedaj plačajo, ne pa z ki imajo plačano še naprej.

Prosimo uljudno vse ta da upoštevate ta navodila, drugače nam absolutno n mogoče voditi tega sistem pojasnilo naj služi vsem kom in zastopnikom, vsa posebej sploh ne moremo torej izrezite iz lista in si te, da bodete imeli vedno p kah, da se bodete vedeli ra v takem slučaju. Prosim števajte to. Z bratskim po vom za Prosveto —

Filip Godina, uprav

Cena listu Prosve po 1. juliju 1929 je:

Za Združ. države in Kanado
1 tednik in .....
2 tednika in.....
3 tedniki in.....

Za Cicero in Chicago je.....
1 tednik in .....
2 tednika in.....
3 tedniki in.....

Tednik sam stane.....
Tednik v Evropo stane .....
Poštnina za tednik v Evropo

Mladinski List stane.....
Ml. List v Evropo stane.....
Cena oglasom po dogovo
Upravi

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA